

SZENT
KERESZTÚTI
INTÉSEK.

ELŐADTA
KÖRÉSZ KELEMEN

SZENT FERENC SZERZETEBELI ATYA.

ESZTERGOM
NYOMATOTT HORÁK EGYEDNÉL.

1868.

Cum opus, cui titulus: Szent Keresztüli Intések, a P. Clemente Körész, Ord. S. Francisci Provinciáé S. Máriáé Presbytero concinnatum, nil, sive contra fidem catholicam, sive honos mores, contineat, út typis mandari queat, praesentium tenoré facultatem concedo. Posonii die 10-a Decembris.

P. Maurus Kubiss m. p.

Ord. Minor. S. Francisci, Provinciáé
S. Mariae Minister Provinciális.

1.

KERESZTÚT ELŐTT.

Én vagyok az út, igazság, és élet J. 14, 6.

Midőn a jelen ájtatosságban helyesen, és sikeresen eljárni akarunk: szükséges nem csak érteni a keresztútnak jelentését, hanem még azon üdvös tanulságot is jól meggondolni, melly belőle merítették; szükséges nem csak mindazt ajtatos lélekkel, és pontosan elvégezni, a mi e végre ki van szabva az egyháztól, hanem azon erkölcsi kötelezéseket is kell teljesíteni, mellyek különösen ezen ájtatosság folytán ránk haramlanak. Dicséretes ugyan tudni: mi a keresztut? dicséretesebb még: a keresztutat járni is; de legdicséretesebb: ösztönt venni belőle jámbor viseletre. Mert a vallásos gyakorlatokat érteni is kell, mivelt is, de leginkább a jóságos élet ébresztésére, és tökéletesítésére is fordítani; ha csak be nem akarjuk érni a csupa *hittel, cselekedetek nélkül*, melly, a szent írás szerint, *magában holt*, nem üdvözít; ha csak képmutatók lenni nem akarunk, kik a rendelt szer-tartásokat, s mindenben csak a külső vallásos tetteket aggodalmas pontossággal teljesítették, de a

belső lelki javulásra nem törekedtek, a törvények hagyásait lelki furdalás nélkül megszegték.

Az egyház, midőn a szent keresztút ájtatóságát behozta, mindenek előtt azt kívánta híveitől, hogy mindazon könyörgéseket, énekeket, elmélkedéseket elmondják, vagy legalább figyelemmel kísérik, mellyek ezen szent foglalatosságra nézve szokásban vannak, és a Krisztus képeit állomásról állomásra látogassák, vagy legalább elméjükben forgassák, s ezen járathoz búcsút kötött. Kívánja azután, hogy a hívek meg is ismerkedjenek a szent keresztutértelmével. A keresztut azon fájdalmas út, mellyet Krisztus tett Pilátus házától, hol halálra ítéltetett, a koponya hegyre, hol felfeszítetett. Valahányszor tehát a kereszt ájtatosságán megjelenünk, mindannyiszor jusson eszünkbe, hogy azon útnak, azon járatnak emlékezetét üljük, mellyet Üdvözítőnk, a keresztet vivén vállán, szent vérével megáztatott, nyomdokival megjelölt, és megszentelt. Krisztus szerzője a Keresztutnak. Járták pedig legelőször a Keresztutat a boldogságos Szűz Mária, Krisztus tanítványa, és azon kesergő asszonyok, kik Jézust Jerusalemből a vesztő helyre kísérték. Vallásunk hagyománya szerint azután is többször meglátogatták Üdvözítőnk szenvedésének helyeit, és ott róla elmélkedtek. Már az első keresztények követték e példát, kik mind egyéb szenteknek sírjait, mind különösen Krisztus szenvedése helyét időről időre látogatták, és ott ájtatoskodtak. Midőn pedig a keresztény hit tovább is elterjedett,

az egész világ minden részeiről esztendőnkint számosan zarándokoltak a szent földre, s meglátogatók születése helyét, a Koponyahegyet és a szent koporsót. Szegények úgy mint boldogok, békés családok, s fegyveres csapatok, lelki atyák nem különben mint világiak, sőt fejedelmek is törődött lélekkel ügykeztek e helyekre, s ott végzék könyörgéseiket, s töredelmöket, soknak óhajtása lévén ott meghalni. Nemsokára azonban hitetlenek foglalták el a szent földet, és a híveket üldözték: azért már kevesedtek e zarándokságok. S minthogy amúgy is messze esik tőlünk Jerusalemban, azért a római egyházfők, mindenkit részesíteni kívánván a búcsúban, szent Ferenc szerzetének megengedték, hogy a keresztutat egyházaiban fölállíthassa, s a kik ezt meglátogatják, szintúgy búcsút nyerjenek, mintha a szent földre zarándokoltak volna. Ez röviden története a szent Keresztutnak.

De mi ebben a földolog? Az, hogy mindenki ezen ájtatos járatból lelki jóságának gyarapítását vegye. Krisztus, midőn példájának követésére int, magamagát, az az: szent életét *útnak* nevezi: *En vagyok az út, igazság, és élet*: Ezek az ő szavai, mellyekkel egyszersmind jelenti, hogy igazság, és ehhez szabott élet azon út, mellyen utána járunk, s az örök dicsőségbe bemenjünk. A zsoltáros az isteni hagyásokat szinte *utaknak, ösvényeknek* mondja: (118, 151.) *Minden utaid igazság*; úgymond. Azért fohászkodik számtalanszor: (5, 9.) *Igazgasd a te színed előtt utamat*. (14, 4.) *A te utaidat mu-*

tasd meg nekem uram. (85, 11.) Vezess engem uram a te utadra. (118, 5.) Vajha igazítatnának útjaim a te igazságid megőrzésére. (118,29.) A hamisság útját távoztasd tőlem. A Keresztül tehát arra emlékeztessen, hogy istennek útjait, az az: törvényeit megtartsuk, s a jóságos erkölcsöket gyakoroljuk. Különösen pedig azt juttassa eszünkbe, hogy Krisztust követnünk kell; az ő nyomdokiba lépni, s vele szenvedni tartozunk, ha igaz tisztelői vagyunk, ha szívünk érzelmével az ő kínos útjának emlékeztét ez ájtatossággal megújítani szándékunk. (Mát. 14, 24.) A ki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét. (L. 14, 27.) A ki nem tudja a keresztet viselni, nem lehet tanítványom. Úgymond Krisztus. Mind a ránk mért bajokat szenvedjük tehát tűréssel, mind azon kötelességekben is járjunk el szívesen, melyek nehezünkre esnek. így végezvén a szent Keresztutat, megfelelünk az egyház szándékának; így lépvén Krisztus nyomdokiba, lesz érdemünk az örök életre. Mert: (L. 24, 26.) így kellett Krisztusnak is szenvedni, s az ő dicsőségébe bemenni.

1.

KERESZTÚT UTÁN.

Vizsgáljuk utainkat, és keressük, s térjünk vissza
az úrhoz. Siralm. 3, 40.

Végére járunk a szent Keresztut ájtatosságának. Elkísértük a szenvedő Jézust első lépésétől fogva utolsóig. Megtettük azon utat, mellyen ő előttünk járt. Csak még egyszer, utolsó ízben, befejezésül meglátogatjuk a Krisztus szenvedését képpen mutató állomásokat, hogy lássuk, valljon úgy zarándokoltunk e, mint azt az egyház tőlünk kívánja. Láttuk Üdvözítőnket Pilátus házánál kegyetlenül megostoroztatni, tövissel csúfosan folkoszoruztatni, s a gyalázatos kereszthalálra igazságtalanul elítéltetni. Láttuk, hogyan tették vállaira a hóhérok a keresztfát. Láttuk hogyan rogyott össze a kereszt súlya alatt, sok vér vesztesége miatt. Láttuk, hogyan találta ezen útjában Máriát, édes anyját. Láttuk, hogyan veritékezett Üdvözítőnk, s arczát keskenyöbe törle, s rányomá véres képmását. Láttuk, hogyan esett el Krisztus a városkapunál arccal a földre, és szidalmaztatok, veretett. Láttuk, hogyan siratták az ájtatos asszonyok. Láttuk, hogyan esett el a Koponyahegy tövében. Hogyan rántották le öltözetét, és szakíták föl sebeit. Hogyan szegeztek föl a feszületre. Hogyan emeltetett föl két lator

között. Végre levézetését, és temetését. Mind ezt mi-
csoda érzéssel szemléltük.

Vizsgáljuk utainkat, és keressük, és térjünk vissza az úrhoz. így szól a siralmak könyve, így az isteni szóvivő nekünk is, kik Jézus szent Keresztútjának emlékezetét megültük. Vessünk számot magunkkal, vegyük vizsgálóra utainkat; és ha látjuk, hogy tévelygös, hogy gonosz utakon jártunk, hogy iélrementünk, s eltávoztunk az úrtól: iparkodjunk mennél előbb visszafordulni, jó útra térni; s az úrhoz közeledni. Nem elég ugyan is csak megismerni, emlegetni, magasztalni az ur útjait: hanem azokon járni, azokat meg is őrizni, kötelességünk. Vigyázzunk, s rajta legyünk, nehogy rólunk is elmondathassék, a mit a teremtés könyve fölhoz: (I. M. 6, 12.) *Minden test elrontotta az ő útját.* Megtartottuk e azt, a mire int: (Jerem. 10, 2.) *A hitetlen nemzetek utjain ne járjatok.* Elmondhatja e mindenki igaz lélekkel magáról a zsoltárral: (118, 32.) *A te hagyásid utjain jártam.* (118, 101.) *Minden rossz úttól eltiltottam lábaimat.* (118, 104.) *A hamisság minden útját gyűlöltem.* Nem kell e inkább megváltanunk, hogy rajtunk is történt, a mit a zsoltár mond: (10,5.) *Bemocskoltattak utjai.* (13, 3.) *Töredelem, és boldogtalanság az ő útjaikon. A béke útját meg nem ismerték.* Nem kell e mellünkre tett kezekkel megváltani, a mit a szent bölcs mondat az hitelennel: (Böl. 5, 6. 7.) *Eltévedtünk az igazság útjáról. Az ur útját nem tudtuk.* Nem tartozunk e azok közé, kikről a bölcs szóvivő mond

ja: (2, 16.) *A kik elhagyták az egyenes utat, s eltértek gonosz utakra.* Eljártunk e azokban becsületesen, a mik kötelességünké tétettek? Nem voltunk e kétszínűek, az egyházban igen nagy ajtosságot, istenességet a szent Keresztút alatt mutatván, de életünket meg nem jobbítván? Megtartottuk e istennek törvényét sértetlenül? Nem voltunk e igazságtalanok embertársaink iránt? s nem akarunk o ravaszul szenteskedéssel pótolni, a mit ellenünk rosszat elkövettünk? Különösen; nem türehtetlenkedtünk, nem zúgolódtunk e isten ellen bajainkban, szenvedésinkben? Nem vontuk e ki magunkat azon tartozások alól, mellyek némi akadályokkal összekötve, nagyobb megfeszítést, fáradságot kivannak, vagy kellemetlenséget okoznak? Nem tettük e magunkat érdemetlenekké arra, hogy Krisztus tanítványinak neveztsünk, midőn a keresztet vállainkról levetettük? Tettünk e lépést arra, hogy Krisztus nyomdokit követvén keresztjét viseljük? Boldogok! s ismét boldogok! ha azt méltán magunkról mondhatjuk, hogy az ur útján jártunk; de annál boldogtalanabbak! ha ezen kérdésekre nem úgy felelhetünk, a mint azt a Keresztút új tatosságának kitűzött vége kívánja. Azonban még jóvá tehetjük gonoszságunkat, még van idő megtérésre, igazodásra. (Jerem. 18, 11.) *Térjen vissza mindenki rossz útjáról, s igazítsátok útjaitokat.* Az isten még most is kegyelmezz a bűnösnek, a mint (Isai. 55, 7.) mondja: *Hagyja el útját a gonosz, s a hamis férfit az ő gondolatjait; s térjen vissza az*

úrhoz: s irgalmazand neki; s a mi istenünkhöz: mert sokat elengedend. Ne halogassuk a megterést, ne biztassuk magunkat az isten irgalmával; hanem inkább avval háláljuk meg hosszú tűrését; hogy siető léptekkel mennél előbb az ő útjára térjünk, az ő hagyásit mennél szentebbül megtartsuk.

Nekünk mondja azt a bölcs szövívő: (5, 11. 12.) *Ne menj minden útra. Légy erős az ur utján.* Mert a példabeszédek szerint: (15, 19.) *Utálat az urnák minden igazágtalan út.* Az élet jámborsága tehát Krisztus követése. Mert a szent példabeszéd szerint: (16, 5.) *A jó út kezdete: cselekedni az igazságot.* Az élet rosszainak: veszteségnek, gyalázatnak, betegségnek türelmes szenvedése, igazi Keresztut. Ki erre nem kész, nem képes: az siker nélkül ajtataskodik , az búcsút nem nyer. Csak a ki isten akaratjában megnyugszik, és keresztjét viseli: az végezte üdvösen ezen utat, melyről mondja: (Isai. 35, 8.) *S lesz ott ösvény , és út, és szent útnak nevezteténdik, nem megy át rajta a szennyes, s lesz nektek egyenes útul, hogy a bolondok ne tévelyegjenek rajta.*

2.

KERESZTÚT ELŐTT.

Melly szoros a kapu, és keskeny az út, melly az életre viszen. Mát. 7,14.

Szent útra indultunk, szent zarándokságban járunk, szent bucsumenetben részt veszünk, midőn ezen ájtatosságra jámbor lélekkel összegyűltünk. De épen azért, mivel ily lelki utazásra fölkészültünk, mindenek előtt attól óvakodjunk, nehogy azt csak testiképen végezzük, az az: nehogy testünk ugyan jelen legyen, de lelkünk távol innen bolyogjon; nehogy ajkaink talán hangoztassák a könyörgő, s éneklő szavakat, de a melly tételről a lélek keveset, vagy semmit sem tud mert figyelmetlen, mert elszórakozott. Azután ne is érje be vele a szent kereszt utonjárója (mert ez tulajdonkép a mi utazásunk neve) hogy a kiszabott ájtatosságot ugyan elvégezte, de erkölce azért még sem javult meg; tartsa mindig szeme előtt a Nemzetek Tanítója intését: (Gál. 5, 16.) *Lélek szerint járjatok, és a testnek kívánságait véghez nem viszitek.* Leginkább pedig gondolják meg a szent Keresztút ájtatosságának gyakorlói, hogy csak akkor van igazi érdemök, akkor merítenek belőle igazi üdvösséget: ha az életben előforduló, s rájuk nehezedő bajokat, kereszteteket türelemmel viselik; ha nem a ké-

nyelmes utat keresik; hanem a melly bokros utón kell járnok, azt igazán isten országába vezető pályának fölismerik, tekintik. Hiszen Üdvözítónk is mondja: *Melly szoros a kapu, és keskeny az út, melly az életre viszen.*

Kétféle utón járnak az emberek földi zarándokságukban, mellyek egyike a kitűzött helyre visz, másika inkább eltévelyítvén azt, attól tova, félre vezet. Már a régi bölcs (Prodikosz Sophista) úgy adá elő e két különböző utat, mint a mellyek egyike igen fáradságos, de jutalmas, másika pedig igen kecsegtető kezdettel bir, de vége veszedelmes. A bálványozás hite szerint születék az istenek fejedelmétől, és halandó anyától a régi kor hőseinek legnagyobbika. Pályája kezdetén egy kétfelé elágazó útra ért az ifjú, hol neki két istenasszony megjelent. Az egyik istenné bájos ingerekkel ragyogva, minden baj, és veszély eltávoztatását ígére neki, s minden örömet, minden gyönyör éldeletét, ha az ő vezetésére akarná magát bízni. Ez a csábító bujaság volt. A másik, nem kevésbé szép amannál, de komoly, szerény, s méltóságos, halhatatlanságot ígére neki, ha az ő segedelmével az élet minden veszélyeinek, s bajainak bátran kívánná férfias mellét ellene szegezni. Az ifjú hős, kinek szivét a vétek csábító hangjai nem illették, mélyen érzé az erkölcs istennője szavait, s magas eredetére, hivatására, s erejére emlékezve, ennek adá kezét, ezt választá élete állandó társának. Eddig a rege. És te isten képére alkotott ember! te

keresztben megváltott hív! te nem emlékezel magas származásodra? te nem érzed magadban az isteni erőt? te nem juttatod eszedbe mennyei rendeltetésedet?

Hasonló ehhez a mit a szent bölcs mond: (Is. 7, 15.) *Az isten elejétől fogva teremtette az embert , és az ő tanácsának kezében hagyta őt. Elejbe adta az ő parancsolatit, és hagyását. Ha a parancsolatokat megakarod tartani, és örökké kedves hívséget szerezni, megtartnak téged. Elődbe tette a vizet, és a tüzet; a melyre akarod nyújtsd ki kezedet. Az ember előtt az élet, és halál, a jó, és a gonosz. a melyik neki tetszik, az adatik neki.* A mi ott a kellemes , és kellemetlen út képében előterjesztetik: az itt víz, és tűz, élet, és halál hasonlatában fordul elő. Isten hagyásinak megtartása tehát szerez ezen biztatás szerint érdemet, melly az örök életben veszi jutalmát. Ha mi ezek megtartásával nem dicsekedhetünk: hiába támaszkodunk a mi utonjárásunkra; mert gonosz utakon jártunk, és igazi hazánkba nem érhetünk. A ki a testi gyönyörök útjára tér: az nem utazik, hanem tévelyeg, s vég nélkül csavarog. A zsoltáros is csak azokat dicséri, kik isten útján járnak, mondván: (118, 1.) *Boldogok, a kik az úr törvénye szerint feddhetetlen utakon járnak.*

Előttünk is két út áll: a világ útja, és az isten útja; amaz kényelmes, de romlásra visz: emez fáradalmas, de jutalom koszorúzza. Ez az a mit Üdvözítőnk mond: (Mát. 7, 13. 14.) *A szoros kapun*

menjetek be; mert széles a kapu, és tág az út, melly a veszedelemre viszen, és sokan vannak, akik azon bemennek. Melly szoros a kapu, és keskeny az út, melly életre viszen, és kevesen vannak, a kik azt megtalálják. Ezen keskeny, ezen meredek, ezen bokros, tövises, darabos út a szent Kereszt útja, a mellyen zárandokolni, szenvedéssel jár, de vége üdvösség. Ama széles, ama kellemes, ama sima út a világnak, a testiségnek, a bűnnek útja, a mellyen mindenféle-gyönyörök kecsegtetik az embert, de utóbb is kárhozatba taszítják. Ezt állítja a példabeszédek könyve is arról, a ki istennek szövetségéről megfeledkezett; *mert, úgymond (2, 18.) az ő háza halálra hanyatlott, és az ő ösvényi kárhozatra. Minnyájan, a kik bemennek hozzája, vissza nem térnek, sem az életnek ösvényit meg nem fogják. Hogy jó utón járj, és az igazak nyomdokit megőrizd.* (2, 19. 20.) Ellenben a ki az istenes bölcseséget bírja, a kik istenesen élnek, azokról mondja: (P. B. 16, 17.) *Az igazak ösvénye eltér a gonosztól: az ő lelkének őrzője megtartja az ő útját.* A szent Kereszt útja az, melly az örök boldogságba viszen, s mellyen haladván, oda biztosan érünk is. Ha tehát sokszor az életben viszontagság, és baj nehezedik vállainkra: jusson eszünkbe, hogy a ki előttünk a Keresztet vitte a Koponya-hegyre, sokkal tökéletesebb erkölcsű volt, mint mi a jó, és gonosz között ingadozó nyomorult teremtmények; s még is sokkal többet kelle szenvednie, mint a mi nekünk jutott. Ha szükség nyom, és veszteség fosztogat; ha gyalázat pirít,

és kegyetlenség kínoz; ha bú emészt, és betegség sorvaszt: jusson eszünkbe, hogy a ki előttünk utat tört a dicsőségre, sokkal szegényebb, sokkal megvetettebb, és gyötörtebb volt, mint a mi ránk nehezedett; holott ő csupa igazság, és szentség vala. Se zúgolódás, se türelmetlenség, se kétségbeesés ne rutítsa viseletünket, midőn az erkölcs útján nehézségekkel kell vívnunk. Se átkozásra ne fakadjunk, se istenkáromló szavakra, midőn jámborságunkat a gonoszság üldözi. Bizzuk ügyünket istenre, hagyjuk magunkat rendelkezésére, nyugodjunk meg akaratján: és sikerét tapasztalhatjuk a szent Keresztutnak. Ez az élet-bölcsesség, mellyről mondja a szent bölc: (B. 14, 3.) *A te gondviselésed pedig atyám igazgatja, mert a tengeren is utat szerzettéi, és a habok között igen erős ösvényt.*

Előttünk a példa, a követésre méltó példa, a mi fölkent Üdvözítőnk. A mint ő járta útját, úgy mi is induljunk utána. O azon bátor hajós, ki fölföldözé ama világot, melly a mi igazi honunk. Az ő utazásából bővítsük, és igazítsuk ismeretinket. Az ő tapasztalásai vezéreljenek. Mert csak akkor szólnak nekünk igazán az ő vigasztaló, s biztató szavai, mellyeket Tanítványainak mondott: (I. 14.) *És ha elmegyek, és helyt készítek nektek, ismét eljövök, és magamhoz veszek, hogy a hol én vagyok, ti is ott legyetek. És a hová én megyek tudjátok, s az utat is tudjátok.* — (J. 14, 3. 4.) — *En vagyok az út, s az igazság, s az élet.* (J. 14, 6.)

2.

KERESZTÚT UTÁN.

Ők pedig nem ismerték meg az én utamat.

Zsid. 3, 10.

Megismerkedtünk a szent Kereszt utjával; megérthettük már, hogy az koránsem valami kellemes, mulattató sétálás, hanem a legnagyobb alkalmatlansággal, és fáradsággal összekötött zarándokság; olly utazás, melly véres nyomokat hágy maga után, mellynek minden lépése fájdalmasan esett; de melly a leggazdagabb tapasztalással töltötte el elménket, és szívünket a legnemesebb érzellemmel képezte ki. Vagy talán nem ez volt sikere? talán ez ájtatosság is, mint sok más, üresen, s eredmény nélkül hangzott el? Sokra, igen sokra nézve áll az, hogy a szent Keresztutat ugyan megjárta, de lelke üdvére semmi gondot nem fordított; most is a régi bűnös, most is azok nyomdokit követi, a kikről az Úr nehezteléssel mondja: *Ők pedig nem ismerték meg az én utaimat.*

Azokról, kik a bűnben megátalkodván sem istennel, sem emberrel nem törődnek, hanem folytatják gonosz életöket, minden magábatérés, minden jobbulás szándéka nélkül, szó sem lehet itten, midőn a szent Keresztút ájtatosságának sikeretlensége minden igaz szívnek mély fájdalmat okozhat; hanem azokról, kik az ájtatosságban részt vesznek, s is-

mét könnyelműen vétkeznek; kik elmélkedvén arról, miként az ő feslettségök okozta Üdvözítőnk szenvedését, töredelmességre indulnak, erős fogadást tesznek, hogy többé nem vétkeznek, s isten törvénye szerint élnek; de nem sokára erről megfedkeznek, az alkalom a rosszra ráveszi, a csábítás a jótól elvonzza, a kísértet megtántorítja, ismét vétkeznek, s ha újra magukba szállnak is, ingadozásuk következtében újra elesnek. Azokról lehet itten szó, kik tunyaságukban ezerféle kifogást tesznek az erkölcsi tökéletes élet ellen, azt lehetetlennek állítván az annyi csalódásnak, veszedelemnek kitett emberre nézve; azt lehetetlennek mondogatván a nyomorult halandónak, ki sokkal gyengébb elhatározással bír, mintsem hogy a melly igaz utón kezdett haladni, azon végig mehessen. Ő megismerheti az igazat, s meggyőződhetik a jóról; de azt életbe léptetni nem ő tőle függ. Ezer meg ezer akadály gátolja, így szólnak ők, s olly nehézségek gördülnek útjába, hogy ha meg szakad is erőlködésében, még sem képes azokat legyőzni. Ez csak a közönséges erkölcs gyakorlásában; hát a midőn jámborságát üldözés nyomja, s jó viseletért szenvedés éri, ki kívánhatja ezt az embertől, ki mindenfélekép erőtlenebb, mintsem hogy ezekkel sikeresebben megvív hasson, s győzelem reményével magát kecsegtethesse? ki veheti rász néven neki, ha a jóléttel, tisztelettel, gyönyörrel édesgető bűnhöz szegődik? Hogyan várhatni, hogy a jóban megmaradjon, melly neki bajt okoz?

Azonban ez hiú, ez kopasz mentség. Az emberi elme ugyan homályos, de nem egészen képtelen az igazság fölfogására; s az akarat, ha még olly gyöngének mondatik is, még is elég erővel bír a jónak követésére. Fáradtsággal kell az igazat megismerni, de jutalmas. Nehézséggel jár ugyan az állati indulatok legyőzése, de nem lehetetlenség. Igen könnyű a vétekre hajolni, de nem okvetetlen szükség. Nagy munkába kerül, az erkölcs útján előremenni, de erönket fölül nem haladja. Ha pályánkra akadályok gördülnek is; de elháríthatók, elmozdíthatók, vagy legalább is az erkölcsi törvény megszegésére nem kényszerítenek. Ha alkalmatlan is a jámbor élet, de nem boldogtalan; még csak nem is oly keserves, mint azt sokan szeretik képzelni. Vannak kellemei az erkölcsnek is; nem mindig éri baj; nem mindig kell küzdenie. Csalatkozhatunk; de meg is igazíthatjuk ismeretinket. Veszedelem környezhet, és üldözés nyomhatja tisztas viseletünket; de van útmutató példa is, és sok segítő eszköz a jóságos életre.

És csak szemléljük, vizsgáljuk volna szerint, s elfogultság nélkül az erkölcstelenséget, a bűnt: s meg kell ismernünk, be kell vallanunk, hogy a véték elkövetésében, a gonoszság mivelésében szinte, sőt még több, még nagyobb bajokkal kell küzdeni. Csak kérjük számon a bűnnek hívét, azt, ki eszének szavára hallgatni nehéznek tartja, s a féktelen indulatok uralkodása alatt áll; s ha nyíltszívű, ha önmagát ámitani nem akarja: tapasztalnia kell, hogy

ezen magatartással szinte sokféle viszontagságokba bonyolódott. Nem kell e csaknem megszakadásig erőinket sokszor megfeszíteni? nem kell e sok keserűséget, és fájdalmat szenvedni a mi baromi ösztöneink kielégítésében? Tagadhatatlan, sőt bizonyos, hogy legtöbbször, és közönségesen több, és nagyobb erőszakot kell tenni a rosszaság, a feslettség véghezvitelében, mint a legszorosabb erkölcs munkálatában. Tudják ezt magok is a gonoszok, s nem egyszer úgy nyilatkoznak, mint az istenteleneket beszélteti a szent bölcs: (B. 5.) *Azért tévelyedtünk el az igazság.utjáról, és az igazság világossága nem fénylett nekünk. Elfáradtunk a hamisságnak, és veszedelemnek útján, és nehéz utakat jártunk, az urnák útját pedig nem tudtuk.* Egy vizsga pillanat a közéletbe megtaníthat szinte arról, s bebizonyíthatja eléggé, hogy valóban a világi javak megszerzésében az emberek bámulatos dolgokat visznek véghez: s erejük megfeszítését túlságosan felcsigázzák a hamisság üzésében. Nyereségért, jövedelemért, gyarapodásért kész ez ember kényelmét, örömét, becsületét, sőt életét is föláldozni. Hiú dicsőségért, kitüntetésért vagyonát elpazarolja, egészségét elrontja, a halállal is szembe száll. Testi vágyainak, gyönyöreinek kielégítéséért veszteséget, fáradságot, magaelvetést, szenvedést nem ismer. A bűnnek nincsenek e szomorú, fájdalmas következései? Az ember képes kincsét elszórni, alacsonylelkűen csúszni mászni, legkedvesebb indulatait is megtagadni, csak bűnös szándékát léptethesse életbe. Egyedül midőn erköl-

csösségről van szó; midőn az kívántatik tőle, hogy leikéért tegyen valamit; midőn a szenvedés útja nyílik előtte az örök dicsőség koszorújának elnyerhetésére: semmit sem akar magától elvonni, semmiről sem akar lemondani, semmit sem akar elvállalni. A bűnnek élvén mindent eltérnek, mindent megtesznek, mindent mernek: csak az erkölcs fölhívásának nem engednek; s a legkisebb ellenállásra akadván, a legcsekélyebb bajtól éretvén, fölajdúlnak, és számtalan kifogással magukat kötelezése alól kivonni ügyekeznek.

Mi, kik Űdvözítőnk kinszenvedése útját megismertük, s azt az űdvösségbe vezetőnek tudjuk, ne kövessük ezen ingatag, ezen sem hideg, sem meleg emberek lépésit; hanem szüntelen elménkben forgatván a Nemzetek Tanítója mondását, s intését, azt kalauzul válasszuk az élet utjain. (I. K. 9.) *Nem tudjátok e, úgymond, hogy azok kik pályát futnak, noha minnyáján futnak de csak egy veszi el a jutalmat? Úgy fussatok, hogy elvegyétek. Minden pedig, ki küzdéslen tusakodik, mindenektől megtartóztatja magát, s azok ugyan, hogy rothadandó koszorút vegyenek; mi pedig, hogy rothadatlant. En azért úgy futok , nem mint bizonytalanra; úgy harcolok , nem mint a levegőt vervén.* (I. K. 9, 24—26.) S igazán, ha világi jutalomért annyit tesznek, elviselnek az emberek: mennél inkább kell dolgozni, és szenvedni örök, mennyei bérért!!

3.

KERESZTÚT ELŐTT.

Krisztus is szenvedett érettünk, nektek példát hagyván, hogy az ő nyomdokit kövessétek.

I. Pét. 2, 21.

Valamint könnyebb valakit követni, mint neki utat mutatni: úgy könnyebb nekünk, kik a szent keresztut ájtatosságára megjelentünk, az előttünk járt Krisztus után indulni, mint talán az élet útját ujan törni, s ismeretlen ösvényeken tévelyegni. Mert a hol ki van jelezve a pálya, meghatározva az állomások, kitűzve a hely, hová az út viszen: ott bátran haladhatni, s minden élboly gás nélkül végére juthatni. Előttünk is nyitva áll az út, melly az örök boldogság hazájába vezet; Üdvözítőnk nyomott csapást, mellybe biztosan léphetünk,; s az ő úti viszonyosságai, az ő szenvedése, mellynek emlékezetét ájtatosan inegüllni ez alkalommal összejöttünk, tanulságul lehetnek nekünk arra, mire tartsuk magunkat készen? min kell átmennünk? hogyan érhessünk oda, hová ügyeksünk, hová ügyekezünk kell? Ez az, a mit a Fötanitvány mond: *Krisztus is szenvedett érettünk, nektek példát hagyván, hogy az ő nyomdokit kövessétek.* Igenis, ő jó példával ment előre, azaz: nem csak szóval adott oktatást, hanem tettel is megmutatta, mit míveljünk? Nem kell aggód-

nunk, ha megtaláljuk e az igazi ösvényt? ha arra, tartunk e, merre kell? Mert íme! csak az ő nyomdokiba kell lépni, csak az ő lépteit követni: s bizonyosan az üdvösség honába jutunk.

Ha illy hív útmutatónk van, illy biztos vezérünk, honnan jön az, hogy olly sokan még is tévelyegnek az élet útjain, és nyomait nem találják? hogy számtalanon, ha megtalálták is, szándékosan félre mennek e nyomott ösvényről? honnan van az, hogy már a zsolttáros is kénytelen fölkiáltani: (76, 20.) *A tengeren a te utad, és a te ösvényid a sok vizen: és a te nyomdokid meg nem ismertetnek!* Valóban nagy értetlenség kívántatik ahhoz, vagy megrogzottság, elzsibbadás a bűnben, hogy valaki e nyomdokokra rá ne ismerjen, rá ne akadjon. Úgy vagyunk evvel, mint az isten ismeretével, a ki szinte elegendő jeleit hagyta, mutatja az ő létének, és felségének, de a kit a balga hit nem képes, s a rut gonoszság nem akar megismerni. Az isten nyomait föltalálni, a mint a Nemzetek Tanítója mondja: (A. Csel. 14, 14. 16.) *Az isten az eget, és a földet alkotta, s a tengert, s mind a mik azokban vannak. Es magát nem hagyta ugyan bizonyosság nélkül, jól tévén az égből, essőt adván, és gyümölcshozó időket, betöltően eledellel, és vigasággal a mi sziveinket.* így a szent bölcs is: (13, 1—5.) *Hiúságosak pedig mind az emberek, kikben az isten tudománya nincsen, és azokból a jókból, mellyek láttatnak, nem ismerhették meg azt, a ki vagyon, sem a cselekedetekre figyelmeztvén, meg nem ismerték, ki volna az alkotó. Hanem vagy a tüzet, vagy*

*a szelet, vagy a gyors léget, vagy a csillagok kerek ségét, vagy a sebes vizet, vagy a napot, és holdat állították a föld kerek sége igazgató isteninek. Mellyeknek szépségében ha gyönyörködtek, s isteneknek állították: tudják meg, mennyivel szebb azoknak ura; mert a szépség alkotója rendelte mind ezeket. Avagy ha azok erejét, és cselekedetét csodálták, értsék meg abból, hogy a ki ezeket alkotta, erősb azoknál; mert a szépségnek, s teremtménynek nagy voltából elég nyilván megismer tethek azok teremtője. Ezt nevezi emberek élete csaltságának, midőn vagy az indulatnak, vagy a fejedelmeknek, világi tekintetnek hódolnak. A hamisság az tehát, melly nem bírja fölfödözni Krisztus nyomdokit; a gonoszság az, melly, ha látja is, nem akarja követni. A kik Üdvözítőnk fölhívásának nem engednek, szinte olly emberek, kik vagy állati indulataiktól elvakíttatnak, és elragadtatnak, vagy a világ csábításától megtántorítatnak, a hamis tanítástól, s rossz példától eltévelyitetnek, félrevezettetnek: s így a kijelölt pályára nem akadnak, vagy attól szántszándékkal eltérnek, s megcsalhatnak. Nem ok nélkül intette tehát a Fötanítvány híveit mondván: (I. P. 2,11.) *tízerelmesiin kérlek titeket mint jövevényeket, és zárandokokat, hogy megtartóztassátok magatokat a testi kívánságoktól, mellyek vitézkednek a lélek ellen.* Mert valamint az utasnak sok kényelemről le kell mondani, mellyet otthon lelt, beérni rossz élelemmel, szállással, s nem válogathat az időjárásban: úgy nekünk is, a szent kereszt alatt zárandokoskodván, sokat meg kell magunktól tagadni, a mit kü-*

lönben talán megengedhetnénk magunknak. Hogy üdvözítőnk nyomdokiba lépünk, nem elég, azokat csak fölkeresni, hanem azokban járni is kötelességünk; azért hagyott nekünk példát, azért szélit fel követésére, midőn mondja: (Mát. 16, 24.) *Ha valaki utánam, akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét, s kövessen engem.* Mintha mondaná: Én nem ok nélkül szenvedtem e világon, hanem, hogy híveimnek példát mutassak a tökéletes életre; a ki tehát az én tanításomat befogadja, az én nevemet vallja, magát követőmnnek hívja: az ne ereszze kényére az ő vad indulatait, ne elégítse ki állati ösztöneit, ne járjon gonosz vágyainak betöltése, izgatósa után; hanem úgy viselje magát, mintha ezek nem is léteznének keblében, mintha semmi olyast nem érezne, mintha csak minden rossz inger nélkül volna; továbbá a világi ráneheződő bajokat viselje türelmesen, s végre a hová én mentem, oda ügyekkezzék ő is; a melly bokros utón dicsőségembe fölvettem, az én nyomdokimba lépjen, és jöjjön utánam. Nem elég tehát akárhogyan Krisztus vallásában élni, s az ő nyomdokit csak tiszteletben tartani; hanem kell, hogy indulatunkat visszafogjuk, s a ránk ért viszontagságokat, és sanyaruságokat is tűrjük minden zúgolódás nélkül: sőt isten akaratjában tökéletesen megnyugodjunk, mert: (I. K. 12, 8.) *Az erő az erőtlenségben tékéletesitetik.* Örüljünk az alkalomnak, mellyet az nyújtott érdemszerzésre, s buzgón kívánjuk, kérjük a szenvedést, melly erkölszi erősségünket kitüntesse.

Ez azon érzélem, mellyel Krisztus nyomdokit kövessük, ez azon viselet, mellyel e szent zarándokságot végezzük. Ne halaszszuk ezt az élet utójára, hanem fogjunk hozzá azonnal, mondjunk le a bűnről , míg az élet kedvez , és jót tehetünk; mert bizonytalan a halál pillanata, 3 azután vége az érdemszerzésnek. Azért mondja Krisztus is: (J. 12, 35.) *Járjatok, míg világosságtok vagyon, hogy a setétség titeket el ne lepjen, s a ki a setétben jár, nem tudja, hová megyen.*

3.

KERESZTÚT UTÁN.

Megcsuszamodtak a mi nyomdokink a mi utcáinknak útján. Siralm. 4, 18.

Ha számot kell adni a szent, utazásról; ha el kell beszélnünk, hol jártunk, mit láttunk, mit cselekedtünk; ha felelnünk kell arról, hogyan haladtunk az élet útjain, s különösen az iránt kezdetetünk, mindig Krisztus nyomdokit követtük e? bizony sokan kénytelenek lesznek a szent siralmak szerzőjével fölkiáltani: *Megcsuszamodtak a mi nyomdokink a mi utcáinknak útján. Az* az: léptünk ugyan Krisztus nyomdokiba, de elvont a világ csábító ereje, félre sikamlottunk, és messze eltévedtünk, oda nem jutottunk, hová azok vezettek volna. 8 miért? mert a bűnt jobban szerettük, mint Krisztust; mert szívünk jobban ragaszkodott a múlandósághoz, mint a mennyeihez; mert a világról lemondani, s mindent elhagyni, az ur akaratjára hagyatkozni, és a nyomorúságokat bátran, s békével elszenvedni, sokkal nehezebbnek tartottuk, mint a mi gyarló emberektől telhetnék.

A szenvedés fáj, s természetünk érzi kellemetlenségét a ránk ütő csapásnak, a ránk súlyosodé nyomornak. Azután az ember könnyen elhiteti magával, hogy más bűnösebb, hogy ő ártatlan, s így

méltatlanul sanyargattatik, s amaz jobban érdemlené a bajt, irigyli boldogságát, mert boldogabbnak tartja: azért minden ügyekezését oda fordítja, hogy a bajtól megmenekedjék, s életét gyönyörűvé, vagy legalább tűrhetővé tegye. S ha látja, hogy jámborsága fölzudítja maga ellen a gonosz világot, s ez neki ártani törekszik: utóbb is elszakad isten törvényétől, s rossz útra tér. Ez pedig romlásának oka; mert a viszontagság csak vizsgálat, csak mértéke erkölcsének; a ki ennek alá nem veti magát, a ki e súlyt leveti vállairól, s e fenyíték alól kivonja magát: az a véteknek utat nyit szívébe. Mert a szent bölcs is mondja: (JSF. 21, 7.) *A ki gyűlöli a dorgálást, a bűnösnek nyomába vagy: és a ki féli az istent, szívéhez tér.* Fájhat ugyan szivednek az, hogy iparkodásod el nem ismertetik, sikeretlenítettik, gátoztatik, legbecsületesebb szándékokod félreértetik, s legnyiltszívűebb, legnemesebb tetteid balramagyaráztatnak, gáncsoltatnak, rosszaltatnak: s így a várt, ha nem is jutalom, de legalább méltatás, elismerés helyett, inkább rosszal fizet, inkább üldöz a világ, inkább el akar kedvetleníteni, rettenteni, tiltani jámbor viseletedtől, s e miatt, úgy hiszed, elég okod van, kesergő szavakra fakadni, elégedetlenkedni, és az előbb nyomott ösvényről letérni, isten törvényét megszegni, s erkölcs helyett vétket gya korolni! Azonban aligha okosan cselekszel, aligha igazságosan; mert magatartásodnak nem találsz méntséget sem az isteni törvényben, sem Üdvözítőnk példájában; ez ugyanis másképp viselte magát,

midőn szenvedne, pedig ártatlanul szenvedne. Az Írás ugyanis így szól róla: (I. P. 2, 22. 23.) *Ki bűnt nem tett, sem álnokság nem találtatott az ő szájában. Ki midőn szidalmaztatnék, nem szidalmazott, midőn szenvedne, nem fenyegetőzött, hanem adá magát az őt hamisan ítélőnek.* Melly más az ő tartása, mint azon mentegetőző embereké, kik soha bűn nélkül nem lévén, igazság szerint legkisebb kifogást sem tehetnének az őket e miatt érő bajok ellen. *A ti türesekben bírjátok lelketeket.* így szól Jézus. (L. 21, 19.) Sőt: (Mát. 5, 10.) *Boldogok, kik üldözést szenvednek az igazságért.* Vagy olly gyáva szívű vagy, hogy megijedsz minden csapástól? olly rövidszű, hogy nem ismered meg a világi múlandóságot? Még nem okultál mások példáján? Ha Krisztusnak nyomai vérrel áztatvák, jelelvék is, ha az ő útja göröngyös, és bokros is, ha azon ösvény, mellyet elődbe kijelelt, szenvedés pályája is: de nem tévedhetsz el azokat követvén, dicsőségbe viszen az, s örök örömmel koszoruztatik emez. S ha épen semmi sem sikerül is neked, ha mindenütt akadályokra találsz, ha az egész világ összeesküszik ellened: te el tudnál csüggedni? te elhagynád e miatt szent útmutatódat? te kétségbeesetten elszakadnál istenedtől, és bűnös életre adódnál? Távolsz legyen tőled ennek gondolata is. Csak az biztasson, hogy ezen nyomdokba lépven, mellyeket Üdvözítőnk tört; ha nehézségekkel küzdve is, de bizonyosan a mennyei hazába érkezel: és már nyugodt lehetsz, a legnagyobb háborúság közt is; már jó kedvvel, sőt buz-

gő lelkesedéssel indulhatsz pályádon, s bátran szembe szállhatsz a legrímtöbb ellenségekkel. Beborulhat fölötted az élet ege, tornyosodhatnak fejed fölött vészes, setét felhői a viszontagságoknak, csapkodhatnak le tüzes villámai az emberi nem gonoszságának; a kajánság homállyal lepjén meg, s bosszú feketítse be rutul ártatlanságodat: te bízzál istenben, s tudd meg, hogy az egész mindenség erői sem buktathatnak meg. Gondold meg a zsoltáros intését, midőn mondja: (36, 5. 6. 7.) *Nyilatkoztasd meg az urnák a te utadat, és bízzál ő benne: és ő megcselekszi. ES kihozza igazságodat, mint a világosságot, és a te ítéletedet mint a délt. Engedj az urnák, és könnyörögj neki. Ne boszankodjál arra, a ki boldog az ő útjában, a hamisságokat cselekedő emberre.* (36, 12. 13.) *Az igazra vigyáz a bűnös, és fogait csikorgatja rá. Az ur pedig megneveti őket, mert tudja, hogy eljő az ő napja.* (36, 23.) *Az úrtól igazgattatnak az ember lépési, és annak útját kedveli.* S utóbb így kiált fel: (36, 25.) *Iffjú voltam, és megvénhedtem: és nem láttam, hogy az igaz elhagyatott volna.*

Illy érzelemmel, és meggyőződéssel kell járnunk e szent zárandokságban: és semmi baleset el nem kedvetlenít, és nyomor el nem térít az igaz útról; csak azon reménnyel kecsegtessük magunkat, mellyel a zsoltáros biztat: (36, 34.) *Várjad az urat, és őrizd meg az ő útját: és fölmagasztal téged, hogy örökségül vegyed a földet.* Ne ingadozzunk tehát semmit, ne kételkedjünk, ne kés-

sünk, ne vonakodjunk őt követni, hanem lépünk nyomába annak, a kimondja: (I. 8, 12.) *A ki engem követ, nem jár sötétségben, hanem az életnek világossága leszen nála.*

4.

KERESZTÚT ELŐTT.

Ezekről elmélkedjél, ezekben légy, hogy a te előmeneteled nyilván legyen mindeneknél I. T. 4, 15.

Evenkint niegujítatik Krisztus kínszenvedésének és halálának emlékezete, és pedig nem egyszer, hanem hétszer t. i. a szent negyvened minden hetében. Mind már a régi hívek ájtatos szokása, mind az egyháznak gondoskodása átszállította ránk ezen szent összejövetelt, melly Keresztutnak neveztetik, s azon utat juttatja eszünkbe, mellyet Megváltónk, a keresztet vivén vállalán a Koponyahegyre tett. — Ezen kínos útról elmélkedni annyi, mint lelki sebeinket, és fájdminkat gyógyítani. Kik az élet viszontagságaitól üldöztetnek, kiket csapások sújtanak, kiket veszteség, gyalázat, és fájdalom ér, kik szükségben élnek, kik elnyomatnak, s megbecstelentetnek, kiket betegség kínoz, s mindennemű szomorúság keserít; vessék szemeiket a szenvedő Jézusra, tekintsék az ő szegénységét, vegyék észre az ő csufoltatását, arcul veretését, köpdöztetését, tövissel való fölkoszorúztatását, s gúnyoló térdhajtással való tiszteletlenítettését, nézzék megostoroztatását, rugdaltatását, a keresztfa alatt összerogyását, és fölfeszítettését a szégyenfára, s kínlódását halálos küzdelméig: és bizonyára elismerik, hogy

bajuk csekélyebb, mint Megváltónké, hogy ez is kimondhatatlanul szenvedett, s megenyhülnek, megvigasztalódnak. *Minden viszontagságimban nem táltam oly hathatós orvosszert, mint Krisztus sebeit,* azt mondja szent Ágoston. — De nem csak hogy az ínséges, a sinlődő, s búslakodó talál enyhülést Krisztus kínszenvedésében, hanem az is ki jólétnek örül, köztiszteletben áll, s ép erős egészséggel dicsekedhetik, ösztönt vehet belőle a jámbor életre, ösztönt az erkölcsben való előmenetelre. Ha Krisztus annyit szenvedvén oly szent életet viselt, és el nem tért az erkölcs ösvényéről: mennél inkább kell nekünk a tisztesség útján maradni és haladni. Ez azon üdvös tanulság, melyet Krisztus kínszenvedésének ájtatos elmélkedéséből meríthetünk, s melylyet, hogy meríteni ügyekezünk, s azért azt gyakorolunk, s e végből elménkben forgassuk, úgy vegyük, mintha nekünk mondaná szent Pál: *Ezekről elmélkedjél, ezekben légy, hogy a te előmeneteled nyilván legyen mindeneknél.*

Hogy gyümölcse legyen ezen új tatosságnak, és lelkünk üdvét előmozdítsa Krisztus szenvedésének emlékezete, nem elég csak hallani, tudni, mit szenvedett Jézus; hanem a fölött elmélkedni is kell, gondolkodni. Meg kell mindenek előtt gondolni: Kicsoda az, a ki szenved? Isten. Az isten megemlékezik az emberről. (Zsolt. 8, 5.) *Mi az ember, hogy megemlékezel róla?* Ez a legnagyobb kegyelem, melyet csak nyerhetünk tőle. A csupa tökéletességből álló isten, a mindenható, és mindentudó, az

örök, és végtelen fölség gondoskodik egyik gyarló teremtményéről, figyelmét fordítja a hálátlannak, az ellenszegülőnek lelki üdvére. A régi hitetlen bölcsek azt állították, hogy az istenek nem törődnek a világgal, az emberekkel; azt tanították, hogy az istenség sokkal fölebb való, mintsem hogy az ő alkotmányára gondot viselni, a maga méltóságával megférőnek tartaná; azt vélték, hogy sokkal előkelőbb, mintsem hogy még illy gyámoltalan féreggel, miilyen az ember, gondolna: ez az ő felfogásuk szerint mintegy befertőztette volna dicsőségöket, és háborgatta volna nyugalmukat. S ime mi hozzánk lebocsátkozik mennyei fényéből nem egy hamis bálványisten, hanem az igaz istenség, s nem is jelenik meg ragyogással, és hatalommal, hanem alacsony, megvetett emberi alakban; és nem jó hozzánk egyedül látni, mit cselekszünk, s velünk vétkezni, mint ama mesés istenek, hanem szenvedni, vérzeni, kínlódni, gyötörtetni. Az emberi nem történetében több jeles eset fordul elő, melly bámulatunkat úgy, mint tiszteletünket egyiránt megérdemli; t. i. voltak olly nagy férfiak, kiket a késő jövőség is tiszteljen, s dicsérjen, hogy az egészért, a közjóért, másokért magokat önkényt föláldozták. Hlyen volt Kodrusz Athénének fejedelme, ki megértvén a jövődőlésből, hogy azok lesznek győzedelmesek a harcon, a kiknek fejedelme elesik, átöltözvén közköntsbe, és fegyverbe, az ellenség közé rohant, és élete vesztésével (mert megöletett) hazájának nyereséget szerzett. Curtius Rómában, ki magát a

városért adta halálra; t. i. a tátongó földnyílásba ugrott, s a döghalál megszűnt. Ilyen volt Pano-
piosz cselédje, ki urát a hátulsó ajtón kibocsátá, és
hogy nyomába se jöjjenek ellenségei, urának ágyá-
ba feküvék, s fölajdulás nélkül fölkoncoltatta ma-
gát. Decius Mus Major a latinokkal való harcban
szinte fölládozta magát. 1442. Sz. Imrénél Kemény
Hunyadinak öltöztvén a Törökök ellen elesett, s a
magyaroknak győzelmet szerzett. Ezeket édig ma-
gasztalja a világ. De mi ez mindahhoz képest, a
mit Krisztus tett. *Ó a mennyei tanító, szenvedett,
meghalt ellenségeiért. Ó ártatlan, szent, fertőzetlen,
a bűnösöktől elválasztva;* az irás szerint. (Zsid. 7,
26.) *A föld fejedelmeinek feje.* (TJel. 1, 5.) *Bűnt
nem cselekedett, és álnokság nem találtatott szájában.*
(I. P. 2, 22.) Ha amazokat a világ nem győzi di-
csőíteni, ha gazdag, s fényes emlékeket állított ne-
kik, ha nevöket fennen hangoztatja, s képeik előtt
tisztelettel meghajol: mennyivel inkább kell ne-
künk Krisztus kínszenvedésének emlékezetét hálá-
san megújítani, és szivünkben megörökíteni. —
Gondoljuk meg továbbá: kiért szenvedett? Megfe-
lel erre a Nemzetek Tanítója mondván: (II. K. 5,
14.) *Mindenekért meghalt. Az egész viláért halt*
meg, nem egy városért, országért, tehát szenvedett
minden emberért, a mint azt a kedves Tanítvány is
mondja: (I. J. 2, 2.) *Ó a mi bűneinkért engesztelő,
nemcsak mieinkért pedig, hanem az egész viláért is;*
nem egy népért, vagy nemzetért, nem az emberiség
egy osztályáért. De ez még mind nem sokat mon-

dana; szenvedtek mások is az igazságért, mely az egész emberi nemnek szólott. Hanem Krisztus szenvedett ellenségeiért. Valamint a nap fényességével világít minden embernek: úgy az Üdvözítő érdemei az ő szenvedéséből ránk áradnak valamenynyünkre, minnyájunkra. Az ő érdemei azonfölül mindenkinek egyenlőn tulajdonítatnak, csak ve-
gyen bennök részt: holott más isteni ajándékokban külömbiség vagyon ember, és ember között. Ugyan azon áron, Jézus vérén meg vagyunk váltva. És mi kik vagyunk? hogyan érdemítettük ezt? Az isten képe-re lévén teremtve, ezt bűn által elrútítottuk; a szent lélek egyháza lévén, azt latrok barlangjává tettük; a menny örökösei, és Krisztus atyafiai lévén, gonoszság által amazt eltékozoltuk, emezt megtagadtuk. Ő megváltott bennünket szent vére ontásával, s bűneinket lemosta. Bizony szívébe szállhatna mindenki, s meggondolhatná magát: micsoda ő, kiért szerelmes Üdvözítőnk annyit szenvedett, s méltó illy nagy isteni kegyelemre. Kérdehetné magától: ki vagyok én, a kiért Krisztus szenved? Arnyék, por, és hamu, férgek eledele! Bűnben fogantatott, fájdalokkal született, nyomorúságokkal növekedett gyarló alkotmánya az istennek! S a mi még undokabb: méltatlan, s hálátlan teremtménye a jóságos, és felséges istennek! A jóra gyarló, és rest: a rosszra ellenben hajlandó, és kész, gyors; a jóban állhatatlan, és gyöngye: a rosszban makacs, és serény; a tökéletességtől, és jótól könnyen, és hamar eltérő, azt elhagyó: s a rossztól el nem húz-

ható, s nagy nehezen megigazítható. S még is illy elvetemedett, illy gonosz lévén az ember, megváltatott, adósságai le vannak róva, és az örök dicsőségre ismét számot tarthat. Nem kell e ezért istent szeretnünk? — A legnagyobb szeretettel; a mi már magában is végtelen érdem. (J. 15, 13.) *Nagyobb szeretető nincsen senkinek, mint a ki lelkét adja atyafiaiért.* A mi pedig leginkább bizonyítja kimondhatatlan szeretetét, hogy nem volt vele kénytelen, hanem maga jószántából áldozta föl magát; nem is vonakodott, nem zúgolódott, hanem örömmel adta magát át hóhérainak; még csak nem is kedvetlenül, hanem teljes készséggel. (Is. 53, 7.) *Föläldoztatt, mert akarta.* (J. 10,18.) *Senki sem veszi el tőlem azt (telkemet), hanem én teszem le magamtól.* A vértanúk, azon szentek, kik az igaz hitért meghaltak, véroket ontották, nem áldozták föl magokat másokért, hanem csak erős voltukat mutatták meg isten ügyében: Jézus föläldozta magát igazán, mert minket megakart menteni, érettünk szenvedni kívánt. (Isai. 53, 7.) *Mint a juh vitetett a halálra.* (Ef. 5, 2.) *Szeretett minket, s önmagát adta értünk ajándékul, és áldozatul az istennek.* S mi mivel viszonzozzuk ezen nagy szeretetét? mivel ezen szenvedését? Ha érette kell, ha a jámborságért, s igaz ügyért valamit eltérni, neheztelünk, és örömet elkerüljük; ha valami baj ér, zúgolódunk, s vonakodunk; sőt csak ha nehézséggel jár valami, már elkedvetlenedünk, s az ő hagyásinak ellenszegülünk: s így nemcsak hogy érdeme nincsen szenvedé-

siinknek, de még inkább vétkezésre veszünk benne alkalmat, boszorkodván az istenre, ki azt ránk ereszti.

Úgy elmélkedjünk Krisztus szenvedése fölött; olly szívvel üljük meg emlékezetét az ő végtelen kínjának, melyet értünk elviselt, hogy hasznát vegyük. Lássuk annak méltóságát, s jóságát, ki megváltott szenvedése által minket érdemeden, s bűnös embereket, s pedig nem ellenkedve, hanem a legnagyobb szívbeli jó indulatot mutatva irántunk. Ez minket is arra indítson, hogy ne csak siránkozzunk kínszenvedése fölött, ne csak enyhöd-jünk szenvedésinkben az övének meggondolása által, hanem azt törvényeinek megtartása által kitelhetőségünk szerint meghálálni is iparkodjunk.

4.

KERESZTÚT UTÁN.

Én az úr Jézus Krisztus bélyegit hordozom az
 én testemen Gál. 6, 17.

Megértük ismét azon napot, inelly Krisztus halála emlékezetének van szentelve. A nap nem öröm, hanem gyász napja. Az emberi nemnek legnagyobb tanítója, jótévője kiadja lelkét a legkínosabb halállal a szégyenfán. Ha valakinek rokonságából egy gonosztevő a vérpadon, vagy bitófán kimúlik: az égető gyalázat a maradékok, és hozzátartozandók szívében. De Krisztus nem volt gonosztevő, csak ellenségeinek agyarkodása által Ítéltetett ezen szégyenítő, úgy mint kínos halálra, s épen nincs okunk e miatt pirulni. Mi inkább büszkék lehetünk rája, inkább dicsekedhetünk vele, a mint ezt a Nemzetek tanítója is mondja: (I. k. 1, 23.) *Mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, a zsidóknak botránkozást ugyan, a hitetleneknek pedig bolondságot.* S valóban nem ok nélkül. Szent Pál szerint: (R. 5, 8. 9.) *Még mikor bűnösök volnánk, az idő szerint halt meg Krisztus mi érettünk.* Tehát nem a maga gonoszsága miatt, mert bűne nem volt, hanem a mi bűneinkért halt meg. (Isai. 53, 5.) *Megsebesítettett a hamisságinkért, megvontatott a mi bűneinkért.* Fájlalhatjuk igen is halálát, de szégyenleni csak azt kellene, hogy mi va-

gyünk a vétkesek, s mégis ő szenvedte érettünk a büntetést. Azon érzelem szállja meg tehát szívünket, mely a Nemzetek tanítóját lelkesítette, midőn mondja: (Gál. 6, 14.) *Én tőlem pedig tárul legyen dicsekednem, hanem csak ami urunk Jézus Krisztus Keresztjében, ki által nekem a világ megfeszítetett, s én a világnak.* Igenis dicsekedjünk mi is a megfeszített Jézus Krisztusban, dicsekedjünk halálában, dicsekedjünk keresztjében, de ezen dicsőség ne legyen csak üres hang, és színes viselet, hanem érezzük azt szívünkben is, szabjuk hozzá minden cselekedetünket, mutassuk meg tettel is, dicsőítsük jó erkölcsi étellel, szóval, olyanok legyünk, mint szent Pál, midőn mondja: *En az ur Jézus Krisztus bélyegit hordozom az én testemen.*

Ha illőn megakarjuk ülni Krisztus halálának emlékezetet: akkor valóban emlékezzünk meg keserves, kínos, gyalázatos haláláról, az az: ne csak hallgassuk annak történetét, ne csak szemléljük az azt előadó képeket, hanem szívünk, és elménk is teljék el gondolatával, és érzésével. Még csak az elkeseredés, és siránkozás sem elegendő, hogy e kötelességünknek megfeleljünk, hanem mélyen keblünkbe nyomván azt, minden cselekedetünkben elménkben forgassuk, és szemünk elé állítsuk. Tegyük úgy, mint az Eé. mondja: (8, 6.) *'Légy engem minijeit a szíredre, s mint jelt a te karodra.* S mit eszközöljön e jelt? mire emlékeztessen? Mire indítson e bélyegzet? Az ő sebeinek bélyegét hordozni

testünkön annyi, mint meggondolni, mit szenvedett érettünk Jézus, s mit tartozunk mi ennek elismerésül különösen tenni. Testünk lelkünk elromlott; gyarlók, s bűnösök vagyunk, úgyszólván *tetőtől fogva talpig nincs bennünk épség*: s ugyan azt mondja az isteni látnok Jézusról. (Isai. 1, 6.) Mindent, a mit csak szenvedett, a mi bűneink okoztak neki. Meztelenre vetköztették le, mivel mi nem akarunk kivetkőzni a világi kívánságokból, s mivel a mi hiúságunk mértéket nem ismer a tékozló, fajtalan s kevély cifrázkodásban. Megcsufoltatott, meggyaláztatott, mivel mi fblfuvalkodunk, s gögösen másokat megvetünk. Fejét tövissel megszurdalták, hogy nagyravágyásunk jelentessék, mellyel mi fenneu hordjuk fejünket. Nyelvét keserű epével áztatták meg, hogy égető szomja által tudtul adassák a mi mértékletlenségünk, és torkosságunk ételben, italban milly iszonyú. Az ő keze lába átveretett szegekkel, oldala átfuratott, értésül lévén ez arra, hogy kezünket hamar kinyújtjuk ragadozásra, hogy bűnös helyekre siet lábunk, s hogy szívünk ocsmány dolgokat kíván. Ő ostromoztatott meg, az ő háta sajgott a csapásoktól a mi csalásunkért, lopásunkért, károsításunkért, s mindennemű eltulajdonításért, és hamis keresetért. Az ő vállait nyomta a keresztfa súlya, a mi gögünkért, testünk kényeztetéséért. Ebből már érthetjük kötelességinket, ebből láthatjuk, mivel tartozunk neki elégtételül! mint bélyegezzük meg testünket, lelkünket. Oldalán, két kezén, s lábán viselte jeleit az ő szenvedésének, s halálának: s mi is

bélyegezzük e tagokat, s helyeket erkölcsiség jelével. Az oldal, és szív átszúrása semmisítse meg bennünk a gonosz vágyakat; irtsuk ki a nemtelen, rút, s kegyetlen indulatokat. Kezeinket vonjuk vissza a másétól, és nyissuk ki a szükölködőknek, ápoljuk a nyomoruakat, védjük a gyengéket. Lábunk ne járjon a széles utón, melly bűnre, s kárhozatra visz, hanem iparkodjék a meredek, szoros, de üdvösségre vezető ösvényen haladni. Keblünk ne dagadjon állati indulatoktól; lábunk ne tapodja embertársainkat, s kezünk áldást áraszson a megszorultakra. Inkább váljunk meg legkedvesebb tagjainktól, mintsem hogy azokkal csak bűnre visszaéljünk. (Mát. 18, 8.) *Ha kezed, vagy lábad botránkoztat, vágd el, mert jobb félkezűn vagy sántán bemenni az éleibe, mint két kézzel lábbal a kárhozat tűzébe vettetni.* (18, 9.) *S ha szemed botránkoztat, vágd ki, és vedd el tőled; jobb félszeműn bemenned az életbe, hogy sem két szemed lévén a kárhozat tűzébe vettetned.* Kössük meg mi is kezeinket, mint megkötözték Jézusét, vesszözük hátunkat vérig, mint ostorozták urunkét. Szegeztessük le lábainkat, mint átfűrták, és ráverték az övét a keresztre. Szúrjuk le szívünk gonosz kívánságait, valamint Krisztus oldala, és szive átdöfettét. Mert (Isai. 53, 8.) *Az én népem vétke miatt megütötem őt;* mondja az ur, t. i. Krisztust, ki érettünk annyit szenvedett. Illik tehát, hogy mi az ő szenvedése által rávetessünk bűneink kiirtására, s erkölcsök gyakorlására. Valahányszor pedig vétkezünk, Krisztus vérét újra ontjuk, sajgó sebeit fölszaggat-

juk, őt keresztre feszítjük. Ne tartsunk azokkal, kikről a Nemzetek Tanítója mondja: (Zsid. 6, 6.) *Es meg elestek, ismét megújítatni a bűntetéstartás által, ismét megfeszítvén magoknak az isten fiát, és csúfnak tartván.* S valóban, tudván, hogy a mi bűneinkért kellett Krisztusnak annyit szenvedni, s olly kínosan, s gyalázatosan meghalni, ha mégis vétkezünk, már gonosz lelket elárulunk, melly nem törődnék vele, ha Üdvözítőnk ismét újra agyon kinoztatnék, megfeszítenék. Valóban, aki Krisztus kínszenvedésének emlékezetét üllvén meg nem jobbul, hanem folytatja bűnös életét: csak csúfolja azt, semmibe sem vévén az ő érdemeit. Hasonlítanak az ilylyenek azokhoz, kikről mondatik: (Mát. 27, 39.) *Az elömenők pádig káromlák őt, hajtogatván fejöket.* Hasonlítanak azokhoz, kik: (Mát. 27, 28—30.) *Levetköztetvén őt, veresszinü fölső ruhát adának rá, és tövisből koszorút fonván, a fejére tevék, és nádat a jobb kezébe, és térdet hajtván előtte, csúfolták, mondván: Üdvözlégy fejedelem! S rá pökdősvén, vevék a nádat, s fejét verék.* Gondold meg bűnös, ezt érdemlette tőled Jézus? Ezért váltott meg téged, ezért róttá le bűneidet, ezért tett érted eleget? S te most így hálálod meg érdemét jótékonyágát? Te avval fizeted vissza irántod mutatott nagy szeretetét, hogy őt kínozod, csúfolod? Te úgy becsülöd meg azon irgalmat, melly veled történt, hogy a ki éretted, érdemtelenségért magát fölládozta, azt nem sajnálnád az ártatlant újra megfeszíteni, a kereszten függni látni, s iszonyú fáj-

dalinak közt lelkét kiadni? Gondold meg bűnös, milly utálatos, milly rettenetes a te gonoszságod, és jobbulj meg! (Gál. 6, 24.) Legyünk olyanok, mint a kikiről szent Pál mondja: *A kik Krisztusé, az ő testöket megfeszítették a vétkekkel, és kívánságokkal.* Nz. az: a kik Krisztus vallását követik, az ő vétkeiket , és gonosz kívánságaikat megfeszítették, elnyomták, kiirtották. Ezen veleszenvedésre még azonfölül az is serkent, hogy, ha nem csak indulatinkat fékezzük, s visszanyomjuk , hanem ha viszontagságokat kell túrnunk, és osztályrészül csak szenvedés jutott: bizzunk benne, mert Krisztussal dicsőítettünk azon mértékben, mellyben itt kínlódtunk, gyaláztattunk. (R. 8, 17.) *Ha együtt szenvedünk, együtt meg is dicsőítettünk* (II. T. 2, 11.) *Ha ő vele együtt meghaltunk, együtt is élünk.* (R. 6, 5.) *Ha beoltottunk az ő halálának hasonlatossága szerint, a föltámadásban is úgy leszünk.* (5, 6, 8.) *Ami régi emberünk vele egyetemben megfeszítettett, hogy elrontassék a bűnnek teste, s többé ne raboskodjunk a bűnnek. Ha pedig meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy együtt is élünk a Krisztussal.* (5, 11. 12.) Innen azon intése a Nemzetek Tanítójának: *így állítsátok ti is magatokat, megholtaknak a bűnnek, élőknek pedig az istennek, a mi urunk Jézus Krisztus által. Ne uralkodjék tehát a bűn a ti halandó testetekben, hogy az ő kívánságinak engedjétek.* Semmivel sem tisztelhetni tehát jobban Jézus halálának emlékezetét, mint ha a bűnös életet elhagyván, jóra adódunk: s így ha méltán megakar-

uk újítani ezen emlékezetét, hozzunk neki áldozatot, áldozzuk föl neki ha legkedvesebb kívánságokat is, csak ne vétkezzünk, csak haladjunk az erkölcsben. Ösztönözzön noha a világ az ő javaival, s kecsegtessen kincseivel; gyulasszon a test ingere, és csalogasson a kék; nyugtalanítson a hiúság, és vonzzon a hatalom, mi ne engedjünk akísértetnek, nyomjuk el a telhetetlenséget, fojtsuk meg a fertelmességet, és alázzuk meg a kevélységet: Ez istennek kedvesebb, mint a legkövőbb áldozat.

Krisztus halálának emlékezetét megújítván, nem csak azt tanuljuk, hogy mi is szenvedni, és érette meghalni ne vonakodjunk, hogy öt kövessük, nyomdokiba lépjünk. Ezt mondja az előjáró Tanítvány: (I. P. 2, 21.) *Krisztus szenvedett értünk, nektek példát hagyván, hogy az ő nyomdokit kövessétek.* Vagy a mint maga üdvözítőnk mondja: (L. 9, 23.) *Aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét.* Hanem azt köti leginkább szívünkre a mai gyászos ünnep, hogy elszakadván a bűntől, többé ne vétkezzünk, többé ezen halálnak emlékezetét, ne bűnnel, hanem jó étellel megújítsuk. Mert valóban nincs is rútább hálátlanság, mint azon jótéteményt, mely másnak szenvedésébe életébe került, arra fordítani, hogy azt, ki eleget tett értünk, újra meghalni látni kínok között, nem iszonyodnánk. *Mert* (II. P. 2, 21.) *jobb lett volna azoknak meg nem ismerni az igazság útját, hogy sem a megismerés után visszatérni a nekik adatott szent hagyástól, S azért*

test a test izgat bűnre, ha az emberek kísértenek,
ha a világ hiteget; jusson eszünkbe, mivel tartó-
a megholt Krisztusnak: és soha sem vétke-
zünk.

5.

KERESZTÚT ELŐTT.

Boldog ember, a ki az Istentelenek tanácsán nem járt, s a bűnösök útján nem állott. Zsolt. 1, 1.

Egyike azon vallásos ájtatosságnak, melyet a hívek ez időtájban évenként gyakorolnak, a szent Keresztut. Történeti eredete ez. Már az első hívek szerettek tiszteletből zarándokolni azon helyekre, melyeken a kinszenvedett szentek tetemei el voltak temetve. Különösen pedig buzgó szokássá vált, azon tartományt, s azon helyet meglátogatni, melyben hitünk alkotója Jézus Krisztus élt, tanított, szenvedett, és meghalt. Vallásunk elterjedésével, s mivel mindenkinek tehetségében nem állott, olly messze útra menni, otthon kezdték azt végezni, a mit annak helyén véghez nem vihettek. Behozatott az legelőször a szent Ferenc rendjebeliék egyházaiba. Festett, vagy faragott képek állítottak föl tizennégy állomásra fölosztva, melyek a kinszenvedés egyes jeleneteit szembetűntetik, s mellyeknél bizonyos könyörgéseket, és énekeket el szoktak mondani. Gyakoroltatik ez ájtatosság most már a nevezett szerzet egyházain kívül is, különösen némelly helyeken még úgynevezett Koponyahegyeken is, mellyek amaz igazit képviselik. Az egyház fejei helyben hagyák ez ájtatos szokást, sőt bú-

csüengedélylyel is tetézték, és előmozdították, azt akarván elérni általa, hogy a hívekben Krisztus szenvedésének emléke megújítassék, s feledékenységre ne menjen. De van más oka is, t. i. hogy az eltévedt, s bűn által istentől elszakadt hívek igaz útra visszatéríttessenek, a megmaradtak pedig azon tovább is megerősíttessenek. Mert a zsoltáros mondása szerint. *Boldog ember, a ki az istentelenek tanácsán nem járt, és a bűnösök útján nem állott.*

Valóban dicséretes szokás időnkint megemlékezni arról, s annak jótéteményeiről, ki érettünk annyit szenvedett, s gyalázatos, s kínos halállal kimúlt. Megérdemli, hogy tiszteljük azt, *ki*, a szent irás szerint: (I. P. 2, 22.) *bűnt nem tett, sem álnokság nem találtatott szájában.* S még is gonosztevőkkel fölfeszítettett, *és beteljesedék az irás, melly azt mondja:* (M. 15, 28.) *Es a hamisak közé számláltatott.* Es miért? azért, mert mi emberek vétkeztünk, s mi érettünk eleget tett, mint aszóvivő mondja: (Isai. 53, 5. 6.) *Megsebesítetett a mi hamisságunkért, megrontatott a mi bűneinkért. A mi békeségünk fegyelme vagy rajta, és az ő kékségével meggyógyultunk. Mi minnyáján mint a juhok eltévelyedtünk, kiki az ő utára tért, s ő rá tette az ur minnyájunknak hamisságát.* (53, 4.) *Bizonyára a mi betegségünket ő viselte, és fájdalminkat ő hordozta.* Ezt mindannyiszor meggondolván az ájtatos hívek, nemcsak hálaadó érzet támad keblükben ez isteni jótevőjük iránt, hanem fájdalom fogja el szívüket, tudván, hogy ártatlan létére szenvedett. Ezen ájtatosság

tehát mindenkor szomorúsággal jár. Minden jóra való híve Krisztusnak csak be'ső megindulással foroghatja ezeket elméjében, és a romlatlan ember könyekre fakad, és siratja azt, kinek annyit köszönhet, ki annyi gyötrelemmel eszközlötte a bűnösnek váltságát. Azonban aligha nem mondhatni ezeknek, mit Üdvözítőnk, halálra vitetvén, monda az öt kíséző asszonyoknak, kik siratták, s kesergék: (L. 23, 28.) *Ne sirjatok én rajtam, hanem magatokon sirjatok, s fiaitokon.* S valóban okunk is van magunkon sírni, okunk van t. i. siratni bűneinket. Szomorkodhatunk ugyan rajta, hogy Üdvözítőnk annyit szenvedett, de leginkább az indítson szomorúságra, hogy mi okoztuk neki e szenvedést, hogy mi a mi bűneinkkel kínoztuk meg annyira, hogy mi kárhözatra méltók a mi gonoszságinkért megérdemlettük azt, a mi öt érte: s még is hálátlanul meg nem becsüljük e hozzánk való jóságát, s mintegy elvetvén kegyelmét újra vétkezünk, öt újra kevélységünkkel arcul csapdossuk, fősvénységünkkel fejét verjük, torkosságunkkal ostorozzuk, csúfoljuk, káromoljuk, megfeszítjük. Igen is, ennek megmondolása fakasszon könyekre, ezt vegyük szívünkre, hogy szomorúságunk isten szerint legyen a Nemzetek Tanítója szavai szerint: (II. K. 7, 10.) *Mert az isten szerint való szomorúság töredelmet szerez az állhatatos üdvösségre.* Igenis, ez ájtatosság alkalmat adjon igaz töredelmességre; ne érjük be vele a csupa szomorkodással, siránkozással, hanem szálljunk magunkba, és jobbuljunk meg. Ez az egyház-

nak is szándéka, melly a szent Keresztutat is ezen időre, a nagy böjtre, a sanyargatásnak, és töredelmességnek idejére határozta, és nemcsak a testi megtartóztatást, hanem leginkább a lelki böjtöt, a bűntől való tartózkodást sürgeti. Ez azon idő, mellyről szent Pál mondja: (II. K. 6, 2.) *íme, most vagyon a kellemetes idő, ime most az üdvösségnek napja.* S valóban, valahányszor istennek választott népe eltért törvényétől, mindig meghagyatott neki, hogy magagyötréssel, és sírással térjen meg, rója le bűnét ezen önkényt vállalt testi lelki szenvedéssel, és tegyen eleget azért, hogy urát megsértette. (Jer. 4, 8.) *Övezzétek föl magatokat szőrzsákokkal, sírjatok és ordítsatok.* (Joel. 2, 12.) *Térjetez hozzám teljes szivetekből, böjttel, és sírással, és jajgatással.* Ezt tette a zsoltáros is mondván: (34. 13.) *Szőrzsákba öltözém, böjttel alázám meg telkemet.* (101, 10.) *A hamvat, mint a kenyeret evém, s italomat sírással elegyitém.* Különben is az isten az ő törvényének megszegését akárhányszor csapásokkal, rosszakkal mérőtta, megviselte viszontagságokkal a bűnösöket, s adott nekik elegendő okot sírásra, gyötrelemre, mintegy megismertetvén népével, mit akar tőle, s mit kíván mitőlünk, midőn bűnben vagyunk, hogy kiengeszteljük. Ő megsanyargatta az embereket, hogy, a kik jólétben, s becsületben, s ép erőben, egészségben tőle elfordultak, róla megfélelkeztek, s őt megvetették; azok szükség, gyalázat, és fájdalom által hozzá visszatéríttessenek, őt emlegessék, és tiszteljék; példát adott ő nekünk is, és intést arra,

hogy ha testi indulatjaink rosszra vittek, azokat nyomorgassuk, s úgy ezáltal jó útra térjünk.

A szent Keresztnek útja nem kényelmes, hanem alkalmatlan, fáradságos, szenvedéssel teljes út; de nem is azon *tág út* (Mát. 7, 13.) *melly*, a szent irás tanúsága szerint, *'veszedelemre viszen*, hanem azon *keskeny út* (7, 14.) *melly életre viszen*. Mi tehát ne tartsunk a nagy sokasággal, melly ama széles, kellemes utat keresi, járja, hanem inkább kövessük azon keveset, ki a szoros, kokros, meredek utat választja. Ha sikerét akarjuk a szent Keresztut ájtatóságának, szívünk valódi töredelmesség gyötrelmét érezze, hogy az életünk jobbulását, bűneink elhagyását, s minden jó erkölcsnek gyakorlását eszközölje.

5.
KERESZTÚT UTÁN.

Kiüresült a Keresztnek botránkozása. Gál. 5, 11.

Zarándokságunknak végén állunk. Azon helyre jutottunk, melyet a szent Keresztutnak ájtatosságával kerestünk. Elértük a Koponyahegyet, a Kereszt alatt vagyunk, mellyen Üdvözítőnk függ. Valamint az utas hőt, hideget, szelet, essőt, fáradtságot, és alkalmatlanságot szenvedvén, végre kitűzött helyére jő: úgy mi is e szent utazásban valahára a szent Keresztnél találjuk magunkat. A világi utas ugyan meg nem köszönné, ha annyi járás után, annyi viszontagság kiálltával, remélt boldogság helyett csak szenvedésének legtetejére háгна, melly után életét is bevégezné; de mi, kik a fölfeszítettnek hívei lévén, nem hiú, és múlandó világi javakat keresni kiindultunk, mi, kik mindig szem előtt tartottuk Üdvözítőnk intését: (Mát. 6, 19. 20.) *Ne gyűjtselitek magatoknak kincset a földön, a hol szu, és rozsdá megemészi, s a hol a tolvajok kiássák, és ellopják. Gyűjtsetek pedig magatoknak kincset az égben, hol sem rozsdá, sem szu meg nem emészi, s a hol a tolvajok ki nem ássák, és el nem lopják,* öli, kik a Nemzetek Tanítójával mondjuk: (Filip. 3, 7.) *A mik nekem nyereségek voltak, azokat Krisztusért károknek állítottam;* koránsem botránkozunk meg abban, ha a

fölfeszített Krisztust valaki hirdeti, s bolondságnak sem tartjuk; mert *hivatottak vagyunk, kiknek az isten ereje, és bölcsesége.* (I.K. 1, 23. 24.) Nekünk szent Pál szerint: *kiüresült a Kereszt botránkozása.*

Azok, kik igazi buzgósággal, és töredelemmel végzik a szent Keresztutat, meg nem ütköznek abban, ha a fölfeszítettnek kínzó eszköze, ama szegyenfa, tisztelet tárgyául állittatik ki; mert meg kell ismerniük, hogy ez azon eszköz, mellyen váltságunk véghez ment, hogy ezen fizetett meg értettünk Megváltónk, hogy ezen róttá le adósságunkat, melylyet mi saját erőnkől soha meg nem adhattunk volna: tehát hogy a szent Keresztnek sokkal tartoznak, annyival, mennyit soha elegendőképen meg nem hálálhatnak. A ki ezt elismerni vonakodik, a ki a Kereszt előtt illő tisztelettel meg nem hajol, az bűnös ember, az ellensége, és gonosztevő, a mint azt a Nemzetek Tanítója mondja: (Filip. 3, 18. 19.) *Sokan járnak, kiket gyakorta mondtam nektek (most pedig sírva is mondom) a Krisztus Keresztjének ellenségi. Kiknek vége veszedelem, kiknek istene a has, s dicsőségük gyalázat jókban vagyon, kik a földieket kedvelik.* Csak az, gyűlölheti a szent Keresztet, ki leikével semmit sem törődván, egyedül testének él, mint az oktalan állatok, kikhez azáltal egészen hasonlóvá leszen. A ki valóban, mint illik, lelkére fő gondot fordít, az nemcsak nem szegyenli, nemcsak nem gyűlöli a Keresztet, hanem még dicselkedik is vele, s azt szívből szereti; az ilyen úgy érez, és szól, mint szent Pál mondván: (Gál. 6, 14.)

Én tőlem távol legyen dicsekednem, hanem csak a mi urunk Jézus Krisztus keresztségében, ki által nekem a világ megfeszítettett, én is a világnak. Tudta, hogy a hitetlenek csúfolták a keresztről szóló tanítást, az ó törvény hívei pedig azért boszorkodtak, mezt az csak a legalábbvaló gonosztevők kivégzésére való vesztő eszköz vala: s ő még büszkén emlegeti, s dicsekedik vele. De tudta is mért, s lelke javára fordította azt: azért állítja, hogy ő neki a világ meg van feszítve, s ő a világnak, vagy a mint tovább mondja: (Gál. 6, 17.) *En az ur Jézusnak bélyegit hordozom az én testemen.* Az az: a maga testi kívánságát, a rossz indulatokat mintegy keresztre szegezte, fölfeszítette, szivét, kezét, lábát átsúrta, megbélyegezte a fölfeszítettnek jeleivel, elvonta a rossztól. S mi, ha szinte, a mint illik is, Krisztus keresztségével dicsekedni akarunk, hogy igazi dicsőség ránk háromoljék, szinte feszítsük meg szivünknek rossz vágyait, tartóztassuk kezünket a büntől, s lábunk ne járjon a gonoszok útjára. *A kik Krisztusé, úgy mond a Nemzetek Tanítója, (Gál. 5, 24.) az ő festőket megfeszítették a vétkekkel, és kívánságokkal.* (Kolos. 2, 14.) *Eltörölvén a végezésnek kézírását, melly mi ellenünk vala, melly mi ellenkezőnk vala, és azt elvette középből, fölszegezvén azt a keresztre.* Nekünk is, ha méltán akarjuk tisztelni a feszületet, el kell nyomni, állati érzelminket, ki kell irtani vad indulatinkat, s ellent kell állni testi vágyainknak. A ki ezt nem teszi, hogyan tegyen eleget Krisztus követelésének, midőn azt mondja, midőn az maga után

jönni hívja? A ki magán nem uralkodik, nem feszíti meg magában a rosszaságot, hogyan engedjen Üdvözítőnk hívásának, midőn a bajok viselésére felszólítja? *Ha ki utánam akar jönni* (úgymond ő Mát. 16, 24.) *tagadja meg magát, vegye fel keresztjét, s kövessen engem.* Nem elég t. i. csak a keresztre, mint üdvösségünk jelére mutatni, s azt vallani, hanem szükséges azon keresztet magunkra is venni, és a szenvedések vállalása által magát érdemessé tenni azon kegyelemre, melyben részesültünk. A mi csak ránk nehezedik viszontagság, úgy viseljük, mintha a keresztnek súlyát Krisztusnak hordozni segítenek, úgy fogadjuk, annyiba vegyük, mintha csak az ő vállait nyomó Keresztnek súlyán könnyitenénk. Ha szükség nyom, ha becstelenség pirít, ha fájdalom kínoz: gondoljuk meg, hogy az egy része Krisztus szenvedésének, hogy annival kevesebb azon szenvedés, mellyet neki érttünk tűrni kellene. Nem mintha valóban kevesebbet szenvedett volna Jézus, mert ő már kiszenvedett, s mi a történten többé nem változtathatunk; hanem úgy vegyük a dolgot, mintha bűneinkkel újra megfeszítették, a mint azt szent Pál is mondja: (Zsid. 6, 6.) szenvedésünkkel pedig kínjától megmentetnék. Csak olly tisztelője Krisztus Keresztjének annak igazi híve, ki azt vállaira is veszi, és viseli, különben nem igazi tanítványa, a mint az Üdvözítőnk maga is mondja: (Mát. 10, 38.) *A ki föl nem veszi keresztjét, s nem követ engem, nem méltó én hozzám.* (L. 14, 27.) *A ki nem viseli önnön keresztjét,*

és utánam nem jó, nem lehet én tanítványom. A ki nem kész mindent szívesen eltűrni, a mit az isten ráereszt; a ki bajában zúgolódik, boszongodik; a ki szenvedésében kétségbe esik, vagy épen az istent káromolja: annak a szent Keresztutnak ajtatossága nem lelki üdvére, hanem inkább kárhozátára válik, mert Üdvözítőnk mondja: (L. 21, 19.) *A ti békeséges tűréstekben birjátok lelketeket.*

Annyira szükséges a tűrés a szenvedésben, hogy azt a Nemzetek Tanítója különösen mint olyan erkölcsöt emlegeti, melly a híveknek tulajdonsága, s melly azokat a többi jeles jóság mellett kitűnően bélyegzi. Számtalanszor elősorolja azon erkölcsök között, mellyeket ajánlani szokott az istenes életre. így a *lélek gyümölcse*nek is nevezi, mondván: (Gál. 5, 22.) *Szeretet (tűrés) öröm, békeség.* így ajánlja Tanítványinak is. (II. T. 3, 10.) (T. 2, 2.) Okát is adja ennek mondván: (R. 5, 4. 5.) *A tűrés vizsgáidét, a vizsgálás pedig reménységet; a reménység pedig nem szégyenit.* Előre bocsátván: (5, 3.) *A háborúság tűrést szerez.* Azért is újra meg újra tűrésre inti mondván: (Zsid. 10, 36.) *Szükséges nektek a békeséges tűrés, hogy az isten akaratját cselekedvén elvegyétek az ígéretet. Mert (I. K. 1, 18.) a keresztnek ígéje az elveszőknek bolondság ugyan, a kik pedig üdvözülnek, azaz: nekünk, az isten ereje.*

6.

KERESZTÚT ELŐTT.

Dicséretet mondjatok az urnák ő szentjei, s hálát adjatok az ő szentsége emlékezetéért. Is. 29, 5.

Valamelly nagyobb esetnek, jelesebb történetnek emlékezetét föntartani, s megünnepelni az emberek között mindenütt, s mindenkor szokásban vala a hitetleneknél, s bálványozóknál úgy mint az igaz isten tisztelőinél, és híveinél. Valamelly nagy fejedelem, bölcs törvényhozó, vagy dicső hadvezér emlékezete valami nagy csapás, vagy nyert ütközet, vagy más nevezetes fordulat híre, a tapasztalt szerencsének, vagy szerencsétlenségnek nyoma a népek hagyományában fönmaradt; szobrot állítottak tiszteletére, ünnepet rendeltek dicsőítésére, éneket daltak nevének magasztalására: s mindez emlékeztette az utódokat, részint az átélt sanyaruság, vagy jólét idejére, részint elődeik erkölcsaire, s vétkeire figyelmeztető, részint a jeles tettek szemléltetésével, és elsorolásával követésére buzdította a jónak a maradékot, és kerülésére a rossznak, különösen pedig bizonyos időt, ünnepet jelelvén ki, mellyen nagy díszszel megújítatott emlékezete ama nagyobb eseménynek, azt vitték véghez, hogy a leg-

későbbi ivadék is tudósítatott őseinek történetéről, viszontagságairól, vagy dicsőségéről. Mi az ajtatos hívek szokásából, s az egyház rendelkezéséből szinte ünneplünk illy emlékezetet. Jézus Krisztus az igaz isten emberi testet magára vevén, érettünk, hogy az örök kárhozattól, és büntől megmentsen, hogy megváltson, és az isten kegyelmébe visszahelyezzen, szenvedett, a legkínosabb, gyalázatosabb halállal a kereszten meghalt. Szomorú történet ez, és arravaló, hogy bűneinkre emlékeztessen, melyekért annyit kellett gyötörtetni a Megváltónak, s azok megbánására, töredelmességre indítson; de vigasztaló az egyszersmind, láttatván velünk a mi üdvösségünk munkáját, melly nélkül örökre elkárhoztunk volna, a miért is az isten dicsőítésére hálás érzellemmel kell ezen történetnek emlékezetét megújítanunk, a zsoltáros szerint: *Dicséretet mondjatok az úrnak ő szentjei: s hálát adjatok az ő szentsége emlékezetéért.*

Maga az isten megmutatta, hogy kedves előte, ha az emberek illy dolgok emlékezetét fõntartják; mert maga hagyta meg ezt az õ népének a jelesebb esetekre nézve. így a teremtés könyvében (I. M. 2, 3.) *Megáldd a hetedik napot, s megszenteld azt, mert azon szűnt meg minden õ csinálmányától mellyet teremtett, hogy elvégezné az isten.* S azért monda törvényében (II. M. 20. 9. 10.) *Hat nap munkálkodjál, és cselekedd meg minden dolgaidat. A hetedik napon pedig a te uradnak istenednek ünnepe vagon: ne tégy azon semmi dolgot te, s a fiad, s lá-*

nyod, s barmod. Mert hat nap alkotta az ur az eget és a földet, és megnyugvék heted napon azokáért áldotta meg az ünnepet, s megszentelte azt. Evvel tehát a teremtés történetének emlékezetét tartotta fön a nép. Hasonlóképen a szabadulás emlékezetét meg kelle ünnepelnie, midön az ellenség földjéről az ígérret földjére mentek, és rettentő jelekkel, és az őket üldözőbe vett fejedelem belefojtásával a vörös tenger habjaiba megmentette őket az isten. Keletien kenyérrel, mint a miilyent útra vihettek, meg kellett ezt ünnepelniük. Bárányt is öltek, emlékezetére annak, mellyről mondta az isten: (H. M, 12, 13.) *A vér jelül legyen nektek.* A napról pedig a mi Husvétunkról: (12, 14) *Ezt a napot pedig emlékezetben tartsátok és azt ünnepnek szenteljétek az urnák a ti nemzetségiekben örök tisztelettel.* Illyenek voltak azon emlékeztető hárták, mélyé két az öltözet négy csúcsára kellett varrni, és viselni t. i. találtak egy embert, ki ünnepen fát szedett az erdön, s az ünnepet megszenteltelenítette e munkával: ezt büntetésül meg kellett kövezni, s ennek emlékezetére kellett ama hártákat hordozni, hogy mindig szemök előtt legyen az ünnep szentsége, ha megfeledkezének is róla, e jel juttassa eszökbe. A hagyás így szól: (N. M. 16, 38—40.) *Csináljanak magoknak szegélyeket a palástok szegletére, kék zsinórt varrván azokra. Mellyeket midön látnak, megemlékezzenek az úr minden parancsáról, és ne kövessék az ő gondolatukat, és szemöket. Hanem inkább*

emlékezvén az úr parancsáról, megcselekedjék azokat és szentek legyenek az ő istenüknek.

A mi húsvétunk is a Krisztus feláldoztatott. (I. K. 5, 7.) Szent Pál szavai szerint: 0 azon ártatlan bárány, melly elvette a világ bűneit, kinek vére kiontatott a bűnök bocsánatjára, a mint azt bizonyítja szent Pál: (E. f. 2, 3.) *Kik valaha távol voltatok, közel lettetek Krisztus vére által.* Mellyről t. i. maga mondotta: (M. 14. 24.) *Ez az én vérem, melly sokakért kiontatott.* Ezért hozta be az egyház, hogy mi is illy ájtatoskodás által ezen időben, mellyben Krisztus kínszenvedéséről, töredelmességéről, életjobbításról kell elmélnünk ezt a Krisztus kínszenvedését ábrázoló 14 képpel, azok látogatásával, és szemléléssel, imádságok, és énekek mondásával emlékeztet évenként megújítjuk, melly minket a vett megváltás jótéteményéért hála, s bűneink letevésére bírjon. Üljük meg mi is emlékeztet az érettünk elvérzett megváltónak, igazsággal, és jámborsággal. Nyomjuk mi is szívünkbe az ő szenvedésének bélyegeit, hogy mindig emlékeztessenek vétkeink nagyságára, melyekért olly nagy áldozat volt szükséges, és töltse el lelkünket szomorúsággal, bánattal, és utálattal gonoszágunk iránt, hogy megismervén a szenvedés iszonyúságából, bűneink, és a sérelem nagyságát, s borzasztóságát, magunkba szálljunk, s üdvös gondolatra ébredvén, az istentelenséget elhagyni, s a jó cselekedeteket művelni, magunkat elhatároljuk. Köszönjük meg ez alkalommal istennek nagy

irgalmát, és kegyelmét, ki megemlékezett rólunk, érdemetlen teremtményekről, és olly atyailag gondoskodott üdvösségünkről; iparkodjunk neki ezen végtelen jóságát, és szeretetét mi hozzánk avval viszonzni, hogy arra magunkat jámbor élet által méltókká tegyük.

6.
KERESZTÚT UTÁN.

Örök emlékezetben leszen az igaz. Zsolt. 111,7.

Bevégezzük ezen szent emlékezetnek megújítását. Láttuk kínját, és halálát annak, a ki érettünk szenvedett. Láttuk különösen, hogy ő igazságos, és ártatlan létére annyi szenvedésre, és halálra lett ítélve, a mi az ő emlékezetét még keserűbbé, de egyszersmind még dicsőbbé is teszi. Igaz volt ő, a mint az a szent írás bizonyosságából kitetszik. (AA. Csel. 3,14.) így az előjáró Tanítvány védelmezvén magát a nép előtt, mondá, hogy ő a jelt a Jézus Krisztus nevében tette, kit ők fölfeszítettek, kit az isten megdicsőített; *Ti pedig, úgymond a szentet, és igazat megtagadtátok.* így szent István, kit a nép megkövezett, tanítván a Jézus Krisztust mondá: (5,52.) *Megölték azokat (t. i. atyáitok) kik az igaznak eljövételét hirdették, kinek ti most árulói, és gyilkosi voltatok.* A kedves tanítvány pedig mondja; (I. G. 2,1.) *Fiacskáim ne vétkezzetek, ezeket írom nektek; de ha ki vétkezik is, vagyon szószólónk az atyánál, az igaz Jézus Krisztus.* S épen mivel igaz volt, mondja róla: (I. J. 1,2.) *És ő a mi bűneinkért engesztelő, nem csak a mieinkért pedig, hanem az egész világéért is;* mert csak az tehetett érettünk eleget, a a ki ártatlan volt, és igaz kinek nem volt vétke,

s kinek minden szenvedése nem volt a maga bűnének büntetése, hanem érdem, melly nekünk beszámítható. Igazságát Jézus Krisztusnak megismerték még a hitetlenek is, még ellenségei is, és ítélő bírója. így az áruló Tanítvány: (Mát. 27,3.) *Vétkeztem, elárulván az igaz vért.* így a helytartó felesége azt üzenete: (27,19.) *Semmi közöd azzal az igazzal.* Sőt maga a helytartó, megmosván vízzel kezét a nép előtt, mondá: (27,24.) *Ártatlan vagyok ez igaznak véretől, ti lássátok.* így a hitetlen százados, ki Jézus őrizetén volt, látván a történeteket halálakor felkiáltván mondá: (L. 23,47.) *Bizony igaz volt ez az ember.* Olly bizonyos, és világos lévén az éretünk szenvedőnek igazsága, kinek mi most emlékezetét e végjáráttal ismét megújítjuk, már teljesedni látjuk a zsoltáros mondását, s jövendölését: *Örök emlékezetben lesz az igaz.*

Ez az, a mit a szent bölcs mond: (4, 19.) *Tisztelet nélkül halnak meg, és gyalázatban lesznek a halottak közt örökké,* t. i. az istentelenek; *és az ő emlékezetük elvész.* Ellenben pedig az igazakról: (5,16.) *Az igazak pedig örökké élnek, és az urnái az ő jutalmuk, és az ő gondolatok a fölségesnél.* Megmarad ugyanis emlékezete a rossznak is a szent bölcs szerint, (45,1.) de nem mint a jóé, mint a kinek emlékezete áldásban vagyon, hanem átok van rajta. *Meghalhatatlan annak emlékezete;* a szent bölcs szerint. (4,1.) Ez az igazi halhatatlanság, a jámboroké t. i. nem a gonoszoké: ez az igazi emlékezet is a jóról, nem pedig a rosszról. Valamint a jók

úgy mint a rosszak örök életbe mennek, de azok örök boldogságba, ezek pedig az örök kárhozatba: úgy a jámborok, és a gonoszok, az igazak mint a hamisak emlékezete fönmarad, de amazoké áldásban, emezeké átokban. Pedig csak az az igazi, és jó emlékezet, mellyet áldás követ. A hamisak, mivel átkos, mivel rossz emlékezetben vannak, inkább elvesznek a zsoltár szerint. (9,8.) *Zörgéssel veszett el emlékezetük.* Azért már tudjuk, mit jelentenek e szavai: (32,18.) *íme az úr szemei az őt félőkön, és azokon, kik az ő irgalmasságában bíznak.*

Ellenben: (33,17.) *Az ur tekintete pedig a gonosztevőkön, hogy elvegye a földről azok emlékezetét.* Innen az átkozott fölkiáltása: (L. 23,30.) *Hegyek esetek ránk, dombok takarjatok be.*

Mi, kik ezen szent zárandokságot azért végeztük, hogy az igaz Krisztus szenvedésének emlékezetével bűneink megsiratására, és isten törvényének megtartására indíttassunk, ismervén már a jó-, és rossz emlékezet különbségét, azon legyünk, hogy jó erkölcs által jó emlékezetet hagyjunk magunk után, s a rossz emlékezet fönmaradásától minden kitelhetőség szerint óvakodjunk. Nem csak, hogy jámborság által legillőbben tiszteljük a Jézus Krisztus emlékezetét; hanem még magunk is emléket hagyunk fön a jövőségnek életünkben, melly neki szinte buzdító például legyen a követésre, és megújításra. Ellenben, a kik a Jézus Krisztus emlékezetét bűneikkel becstelenítik, nem csak vétkeznek, lelköket kárhozatra méltóvá teszik, s a

dicőnek emlékét gyalázzák; hanem az ő emlékezetek, pedig átokban, fönmarad, melly megújítván, másokat botránkoztat, vagy épen a rossznak tevésére, megújítására csábí, szóval: emlékezetök nem marad fon igazán, hanem elveszett, valamint ők is testestül lelkestől elvesznek Azt mondja a szent bölcs is: (19,8.) *A bölcseséggel nemgondolók nem csak abban estek meg, hogy nem tudták a jókat, de az ő esztélenségöknek emlékezetét is hagyták az embereknek, hogy azokban, a miben vétkeztek nem is rejtethetnének el, Tartsuk mi ezeket eszünkben, a miket az isten mond az ő népének: (V. M. 6,6—9.) Es legyenek ez igék, mellyeket én ma neked meghagyok, a te szivedben, és beszéld meg azokat fiadnak, és elmélkedjél azokról házadban ülven, és utón járván, és fölkelvén. Es kösd azokat jelül a kezedre, s legyenek, s forogjanak szemeid között. Es Írjad azokat a ház küszöbére, és ajtaira.*

7.

KERESZTÚT ELŐTT.

Íme! fölme gyünk Jeruzsálembe, és az ember fia elárultatik a papi fejedelmeknek és az írástudóknak, és halálra kárhozzatják őt. És adják őt a nemzeteknek megcsúfolásra, és megostorozásra, és megfeszítésre. Mát. 20, 18—19.

Végezván a szent Keresztutat, azt kérdehetjük magunktól: Micsoda ez az ájtatosság? Mi okból hozott be? Valóságos búcsújárás e az? S midőn e kérdésekre helyes és kielégítő feleletet keresünk, egyúttal megismerkedünk a szent Keresztútnak mi voltával, történetével, és vallásos eredetével. Igenis vizsgálván azt jámbor lélekkel, meggyőződünk róla, hogy igazán elmondhatjuk magunk is Üdvözítőnk szavait: *íme! fölme gyünk Jeruzsálembe, és az ember fia elárultatik a papi fejedelmeknek, és az írástudóknak, és halálra kárhozzatják őt. És adják őt a nemzeteknek megcsúfolásra, és megostorozásra, és megfeszítésre.* Azaz: Eljárunk a Keresztúti ájtatosságban, melly annyiba vétetik, mintha azon helyeket meglátogatók, mellyeken Jézus szenvedett, elárultatott, átadatott, megcsúfoltatott, megostoroztatott, és megfeszítettett.

Jeruzsálemben a fájdalmat kezdődik az úgynevezett szűz kapujánál, elhúzódik Pilátus háza

mellett, a törvényszékkapun át a szabadba, s végződik a szent koporsóegyháznál. Hossza 1220 lépés. Az egyes állomásokat bizonyos fekvő kőtuskók, vagy a házakon befalazott kőlapok jelelik. Mindössze 14 állomása van, 9 t. i. a fájdalomúton, s 5 a szent sír egyházánál. E kimért helyeken vannak vagy írott emlékeztetők, vagy képek, mellyek sorban Krisztus szenvedésének történetéből egy-egy jelenetet előadnak. Ezen állomásoknál időznek az ájtatoskodók azon napján a hétnek, melly Krisztus halálának napja, különösen böjtbén, és nagy hétben rövid könyörgésekkel, s elmélkedésekkel. Sőt ismétlik a hívek ezen ájtatosságot még vásárnap délután is a sétálás enyhítésével összekötöttem Nálunk Keresztutnak neveztetik azon összesége bizonyos számú képeknek vagy szobroknak, mellyek Krisztus szenvedése történetének ugyanannyi jelenetét előadják. A képek száma nem mindig az; közönségesen 14, vagy 15. Tartalma a közönségesen bevett 14 képeknek, úgynevezett keresztüli állomásoknak következő: 1.) Pilátus helytartótól Krisztus fölfeszítésére szóló kimondott halálítélet a kereszten. 2.) Krisztus átveszi a keresztet. 3.) Krisztus először elesik a kereszt súlya alatt. 4.) Krisztus keresztjét vivén összejő anyjával. 5.) Cirenei Simon segíti Jézust a kereszt vitelében. 6.) Veronika kendőjével megtörli veritékes, és véres arcát Krisztusnak. 7.) Krisztus másodszor összerogy a nehéz kereszt alatt. 8.) Krisztus szavai a siránkozó asszonyokhoz. 9.) Krisztus harmadszor összeroskad a kereszt vitele

alatt. 10.) Krisztus meztelenre vetkeztetik a keresz-előtt. 11.) Krisztus fölfeszítették. 12.) Krisztus ha-lála a kereszten. 13.) Krisztus testét leveszik a ke-resztről 14.) Krisztus sírba tétetik. A hol 15 állomás van, következik a kereszt föltaláltatása szent Ilona által. A Keresztút vagy szentegyházban állítatik föl, s az egymástól bizonyos távolságra levő képek elül jobb felül kezdődnek, s ismét elül balfelül végződnek: azért annak, ki lelki épülésére elvégzi, alkalmat ad, a keresztnak útját, mellyen Krisztus járt, állomásról állomásra szinte járni annyiban, a mennyiben egyik képtől a másikig mennie kell. Ezen utóbbi körülmény egyszersmind oka annak, mért kapták ezen képek, vagy szobrok az ő összeségökben a „Keresztút“ nevét. Vagy szentegyházakon kívül találni ezen képeket kisebbszerű hajlékok alatt szinte állomásonkint elhelyezve, s út mellett, melly valami hegyen levő egyházba, vagy kereszthez visz. Ezt szokás Kalváriahegynak nevezni. Nem szükséges azonban, hogy a keresztuti ájtatosság látogatói állomástól állomásig testkép járjanak, elég, ha ezt néhányan teszik, s a többi csak figyelemmel kíséri, s így mintegy lelkiképen járja. Ezen ájtatosságnak buzgó gyakorlására ösztönözhet az, hogy az igazhívők Krisztust mint megváltókat őszintén szeretik, s azért a szenvedőt gyakrabban, s általában földi életének minden eseményeit mennél elevebben képzelik maguknak. Sok helyütt a szent Keresztút déleleti közájtatosság nagy böjtnben; a lelki atya előmondja az imádságokat, fölolvassa az elmélkedés

tárgyául való kínszenvedési történet egy részét, a hívek imádkoznak, és énekelnek, végre pedig áldás adatik rájuk, a mint erre útmutatást adnak a kiadott keresztuti könyvecskék.

E keresztúti ájtatosságnak szerzői a szent Ferenc rendjebeliék. Az üldözések megszűnése után seregesen tódultak a hívek messziről a szent földre Krisztus kínszenvedésének helyeit látogatni. Későbbben e tartomány lakóinak vadsága miatt alkalmatlanná válván e zarándoklás, sőt veszedelmessé: a szent Ferenc rendszabását követő szerzeteseknek megengedte, hogy a jeruzsalemi keresztut alakjára Keresztutat, s állomásokat állíthassanak föl, mellyeknél Krisztus kínszenvedéséről elmélkedhesenek, s azért olly búcsúval ajándékoztatok meg, millyet nyertek azok, a kik azt az előtt Jeruzsálemben tették. A keresztutak óta az az egész világon utánoztatott. Leginkább terjesztette Leonardus de Portu Mauritio, ferencrendi szerzetes. Utóbb ezen búcsút a világiakra is kiterjesztette a szent szék, a kik a keresztúti állomásokat meglátogatják, és a rendelt ájtatosságot elvégzik, és pedig mindegy, akár a nevezett szerzet egyházaiban, akár máshol legyenek azok fölállítva. Ezen búcsúengedély által a hívek valamint azon nevezetes helyek látogatására ösztönöztettek, hol Jézus szenvedett: úgy azután kipótolni vélvén azt, ha a Koponyahegy, s állomásainak utánzóit fölállítása, és látogatása által szinte olly búcsút nyerni ügyekszenek, mind a szent Ferenc szerzetének egyházait, mind az azokon kívül fölállított Keresztutat járták, s a tiszteletre méltóvá vált helyekre mintegy megjeleníthetik maguknak, szem elé tüntethetik.

7.

KERESZTÚT UTÁN.

Íme fölme gyünk Jeruzsálembé, és az ember fia elárultatik a papi fejedelmeknek, és az Írástudóknak, és halálra kárhoztatják őt. És adják őt a nemzeteknek megcsúfolásra, s megostorozásra, s megfeszítésre. Mát. 20, 18.19.

Minthogy a szent keresztüli ájtatosság búcsúval össze van kapcsolva, már világos, hogy az szinte bucsujárás. Mit hogy még jobban megérthessünk, vizsgáljuk meg a szokásos bucsujárások természetét. A bucsujárások azon időtől erednek, midőn az igazhivők ájtatoskodás végett a vértanuk sírjaihoz mentek. Még inkább szokásba jöttek, miután az üldözések megszűnőnek a negyedik században. A régi történet föntartotta emlékezetét annak, hogy maga Nagy Konstantin, és ennek édes anyja Ilona, valamint Theodosius fejedelem is Jerusalembé zarándokoltak. Később szokásba jött nemcsak Rómába szent Péter, és Pál tiszteletére, hanem más nevezetesebb városokba is, sőt más helyekre is a szentek tetemeihez, és képeihez ájtatosan utazni. Az ilyen szent látogatás sokféle búcsúval járt, és az út fáradahni mintegy be lettek tudva büntetésül, és szenvedésül az elkövetett vétkekért, s az imádság, adakozás, s egyéb jóságos cselekedetek mellé,

s azokkal egyértékűnek állítottak. A keresztút ájtatosságára is búcsú van engedve, és a szent állomások látogatása szinte búcsújárás, mintha csak a szent földre, s városba utoznánk, s elmondhatjuk valóban: *íme felmegyünk Jeruzsalembe, és az ember fia elárultatik a papi fejedelemeknek, s írástudóknak, és halálra kárhozzatják őt. És adják őt a nemzeteknek megcsúfolásra, s megostorozásra, s megfeszítésre.*

De lássuk már azon búcsúkat, mellyek a szent sir, a koponya hegy, fájdalomút látogatóinak engedve voltak, és azután a csinált keresztúti állomások, s ájtatosság gyakorlóira átvitettek. A szent keresztúti képeket illetik a következő búcsúk: A Krisztus sírjának egyházában, a hol a mi urunk Jézus Krisztus három napig feküdt eltemetve, van búcsú. Azon helyen, hol a szent kereszt földalátlatott, azon szegekkel, mellyekkel a keresztre volt feszítve Krisztus, van teljes búcsú. Pilátus házában, a hol megváltónk megostoroztatott, és tövissel csúfságból megkoszoruztatott, s halálra ítéltetett, van ismét teljes búcsú. A koponyahegyen, a hol Krisztus fölfeszítettett, szintén teljes búcsú vagy. A hol Krisztus köntösére sorsot vetettek, ott van 7 esztendőre, és ugyanannyi negyvenedre szóló búcsú. Ismét azon helyen, a hol Simont kényszerítették a cireneit Krisztus keresztjét vinni, 7 év, és 7 negyvened a búcsú. Azon helyen, hol Krisztus az őt sirató asszonyokhoz fordult, és azt mondta: *Ne siránkozzatok én rajtam, hanem siránkozzatok inkább fiaitokon;* szinte 7 év, és 7 negyvened a búcsú. Azon helyen, mellyen

Mária, látván a keresztvivő Krisztust, fájdmában összerogyott mintegy halott, 7 évre szóló búcsú van, és 7 negyvened. Ezek a szent helyekhez kötött búcsúk. A szent Ferencz rendjebeliék kérelmére az egyházfők megerősítették e búcsúkat, s ama 14 keresztüli képhez csatolták, melly ama valóságos állomásokot pótolta. XI. Ince 1686. engedte mind azon búcsúkat a szent Ferenc szerzete egyházainak, a kik t. i. meglátogatják az ezekben fölállított keresztutat, mellyeket a szentföldi zarándokok nyertek. XII. Ince 1694. ezt bővebben megmagyarázta, és világosan kimondta, hogy elődje redeletében különösen a szent keresztuti állomások értendők, mint a mellyek látogatói ama búcsúban részesülnek. XIII. Benedek 1726. már ollyértelmű kedvezményt bocsátott ki, mellynél fogva a XI. s XII. Ince által adott búcsúk minden keresztutnál nyerhetők, mellyet akárhol az egyházi föeljáróság jóváhagyásával, s egyetértésével, nemkülönb a helybeli lelkész beleegyezésével valami szent Ferenc szerzetebeli fölállít. Ezen egyházfői határozatok egyszersmind kimondják, hogy e búcsúk közbenjárólag a megholtaknak is juttathatók. Végre XIV. Benedek 1741. megerősítette azon búcsúkat, mellyeket elődei engedtek mindazoknak, kik a szent keresztutat illő ájtatossággal végzik.

Az egyház tehát e szent állomási képek látogatóinak ugyan azon búcsúkat engedi, mellyeket a szentföldi zarándokok nyerne. Több képnél teljes búcsú adatik. Gyónás, és áldozás nincs ren-

delve, sem bizonyos meghatározott imádság; hanem a ki ezen állomásokat ájtatosan látogatván, magának élénken szeme elé állítja a szenvedő, s meghaló Jézust, bűneit szívből megbánja, el van tökéelve erős fogadással magát megjobbitani, szóval: a bűnös embert e látogatásnál a kereszthez viszi, a keresztre feszíti, búcsút nyer. Azonban csak ő egyedül nyer búcsút. Az imádságok, mellyek a kereszti könyvben vannak, csak úgy tekinthetők, mint ama bot, mellyet a járásban gyakorlatlan kezébe vesz, s rá támaszkodik. Úgy veendő, mint más ájtatosságnál mondatni szokott könyörgések, mellyekhez szóról szóra nem kell ragaszkodni. Csak Útmutatásul vannak az új tatosság irányában. A ki illy könyvvel nem bír, indítsa föl magában minden állomásnál a hitet, reményt, és szeretetet, mondjon egy vagy több miatyánkot, s üdvözlétei: és eleget tesz az egyház szándékának, s búcsút nyer.